

HOOFSTUK 3

DIE LATERE BEDIENING VAN DIE N. G. KERK IN DIE GOUDVELD

3. Afstigting van die gemeente Odendaalsrus-Oos

Na aanleiding van die toenemende omvang en grootte van die Moedergemeente Odendaalsrus, het die werksaamhede te veel vir die twee predikante geword. In daardie tyd was di. W. R. de Kock en H. J. Vorster die predikante van die gemeente. Gevolglik is daar oorweging gegee aan die verdeling van Odendaalsrus in twee gemeentes, sodat Odendaalsrus-Oos gemeente na die gebruikelike prosedure amptelik op 26 Augustus 1955 gestig is.²²⁸ Hierna het die nuwe gemeente met alle erns vorentoe gebeur om die kinderskoene van onervarenheid te ontgroei.²²⁹

Die eerste kerkraadsvergadering van die gemeente is op Saterdag, 17 September 1955 in die skoolsaal gehou. Die vergadering het onder die bekwame leiding van ds. D. J. MacDonald van Hennenman, die konsulent, plaasgevind. By die geleentheid het die vergadering eers met gebed geopen waarna hy 'n teks uit 1 Kor. 3:9 geles het: "Want ons is medewerkers van God; die saailand van God, gebou van God is julle."²³⁰

Nadat ds. MacDonald oor die Skrifgedeelte gepraat het, het hy sy spyt uitgespreek dat hy as konsulent nie die verkose kerkraadslede mag bevestig nie. Hoewel hy die nodige reëlins in terme van Artikel 104 (23) daarvoor getref het, het hy nietemin die bepalings van die betrokke artikel aan die kerkraad verduidelik. Die ouderlinge wat vir 'n tydperk van tweejaar verkies is, is soos volg: M. Welman, D. Grobbelaar, C. van Aswegen, W. Maree, J. J. Odendaal, J. D. Wessels, D. G. du Preez, R. R. Louw, J. Buitendag; asook die diakens vir dieselfde tydperk, nl. A. M. Taljaard, J. S. Delpport, D. van Huysteen, P. van Biljon, J. Esterhuizen, S. W. J. Saayman, C. Kleynhans, J. van der Wat. Met inbegrip van ouderlinge vir die eenjaar tydperk: J. C. Durandt, H. L. van Rooyen, J. J. Roos, C. J. van der Watt, M. M. van Rooyen, C. Swanepoel, C. V. Heckroodt, G. Botha. Hierteenoor is die daaropvolgende diakens vir dieselfde periode verkies: J. H. Barnard, G. S. Hauptfleisch, A. Weeber, G. Nieuwoudt, J. Verster, A. Pieterse, H. Esterhuizen, J. van der Spuy.²³¹

By dieselfde vergadering van 17 September 1955 is komitees vir gemeentelike aktiwiteite eenparig verkies soos onder andere: die *Finansiële en Eiendomskommissie* wat die volgende komiteede omvat het: J. Odendaal, W. Maree, J. Wessels, D. van Huysteen, J. Verster; *Uitvoerende Kommissie*: M. van Rooyen, M. Welman, G. S. Hauptfleisch, D. Grobbelaar, S. van der Watt; *Sendingkommissie*: J. Buitendag, C. Swanepoel, C. Kleynhans, H. Esterhuizen, A. M. Taljaard, J. van der Spuy; *Kommissie vir Maatskaplike Sorg*: M. van Rooyen, S. van der Watt, A. Pieterse, G. Nieuwoudt, C.

²²⁸ M. G. W. de Kock, *75 Jaar van Gods genade in die Goudveld: ...*, p. 28.

²²⁹ J. D. Wessels, *Geskiedenis van die N. G. Gemeente Odendaalsrus ...*, p. 37.

²³⁰ *Kerkraadsnotule Odendaalsrus-Oos*, 17. 9. 1955.

²³¹ Ibid.

Heckroodt; die *Boukommissie*: J. S. Delpont, R. R. Louw, J. J. Odendaal, W. Maree, J. H. Barnard, M. van Rooyen, G. Nieuwoudt, J. Verster, A. Weeber.²³²

Intussen is die gewone gemeentelike werksaamhede soos huisbesoek en derglike meer van belang, sodat die kerkraad by die kerkraadsvergadering van 17 September 1955 intussen op die hulp van 'n emeritusleeraar besluit het. Dit was egter vir die waarnemende voorsitter onmoontlik om in die proses van sy werksaamhede ook huisbesoek in die gemeente te doen, sodat die hulp van 'n afgetrede leraar as noodsaaklik onder die bepaalde omstandighede beskou is.

Ds. MacDonald het die vergadering daarop gewys dat dit tot voordeel van die gemeente sou wees, indien 'n predikant so gou as moontlik beroep word. Na aanleiding hiervan het die kerkraad 'n Gekombineerde Kerkraadsvergadering vir die 15 Oktober 1955 vir die beroep van 'n predikant bepaal. By dieselfde geleentheid is daar eenstemmigheid oor die traktement vir die voornemende predikant van die gemeente verkry.²³³

3. 1. Die beroep van 'n leraar

By die Gekombineerde Kerkraadsvergadering van 15 Oktober 1955 is ds. C. H. L. Mouton van Uitenhage beroep, nadat die gebruikelike prosedure vir sodanige beroep uitgevoer is.²³⁴

Intussen het die normale werksaamhede in die gemeente voortgegaan, terwyl daar gereeld eredienste Sondae in die skoolsaal gehou is. Hoewel die konsulent en die kerkraad bekommerd oor baie lidmate se kerklike en geestelike lewe was. Hierdie toedrag van sake is aan die algemene tendens van die Goudveld te skryf waar die mense gedurig gekom en gegaan het.²³⁵

Op 'n kerkraadsvergadering van 14 Januarie 1956 is die brief van ds. Mouton se beroepsaanvaarding aan die kerkraad voorgehou. In die lig hiervan is 'n reëlingskomitee vir die voornemende predikant se ontmoeting, ontvangs en bevestiging saamgestel, wat uit die volgende komiteelede van ouderlinge en diakens bestaan het: M. van Rooyen, J. Odendaal, J. Wessels, W. Maree; A. Weeber, J. Verster, H. Barnard, J. Delpont, S. van der Watt.²³⁶

Eweseer is by die genoemde kerkraadsvergadering besluit dat ds. E. Ellis van Uitenhage vir die bevestigingsrede van ds. Mouton se bevestiging as leraar in die gemeente verantwoordelik sou wees. Ds. Ellis het saam met ds. Mouton as medeleraar die gemeente van Uitenhage bedien, sodat dit te begrype is dat hy die bevestigingsrede sou hou.²³⁷

²³² Ibid.

²³³ Ibid.

²³⁴ Ibid., 15 Oktober 1955.

²³⁵ *Die Kerkbode*, 21. 3. 1956, p. 514.

²³⁶ *Kerkraadsnotule Odendaalsrus-Oos*, 14. 01. 1956.

²³⁷ Ibid.

In die *Die Kerkbode* van 21 Maart 1956 word ds. Mouton se ontvangs in die gemeente van Odendaalsrus-Oos soos volg gestel: “Maar die here het vir ons ryklik voorsien en gedurende die naweek van 10 – 12 Februarie is ons eerste leraar ontvang. Die volgende naweek het ons ons eerste Nagmaal van die jaar gevier, en dit was ‘n groot en geseënde fees. Ons hoop om binne die volgende paar weke te begin met die bou van ‘n nuwe pastorie en binnekort ook ‘n nuwe kerkgebou.”²³⁸

Op 3 Maart 1956 is die kerkraad by ‘n kerkraadsvergadering meegedeel dat die tenders vir die bou van ‘n pastorie gesluit het en dat die Boukommissie aanbeveel dat die laagste tender van £6500 aanvaar word.

Daar is ook aan die vergadering meegedeel dat die betrokke bedrag nie die argiteksfooie en voorsieningsfooie vir elektrisiteit dek nie en gevolglik is die kommissie verplig om ‘n bedrag van £7500 vir die allesomvattende koste vir die bou van die pastorie ‘n aanbeveling te maak. Die kerkraad het die aanbeveling met eenstemmigheid aanvaar.

Hierna is die moontlike en spoedige oprigting van ‘n kerkgebou behandel, terwyl daar ook gedagtegeane was om die kerk en saal gelyktydig te bou. Na gelang van die bespreking is die voordeligste moontlikhede om ‘n lening te verkry in oënskou geneem, waaroor die kerkraad eenparig was.²³⁹

Op 24 Maart 1956 het die kerkraad ook aandag aan die gemeente se sendingaktiwiteite en veral die moontlike oprigting van ‘n nuwe tydelike kerkgebou in die nuwe lokasie gegee. Die kerkraad het op voorstel van diaken P. van Biljon besluit dat die plaaslike Sendingkommissie met die betrokke Behuisingskomitee van die Stadsraad oor die aangeleentheid moes onderhandel.

Die kerkraad het op 26 Mei 1956 besluit dat die aangeleentheid oor die oprigting van ‘n kerkgebou en dat die finansiële posisie van die gemeente so gou as moontlik uitgeklar word. Gevolglik het die kerkraad besluit om ‘n vergadering vir die doel op 14 Junie 1956 te belê en dat die Finansiële Kommissie ‘n verslag van die gemeente se inkomste en uitgawes sou opstel.²⁴⁰

By die betrokke vergadering van 14 Junie 1956 het die gedagtewisseling gegaan oor die generering van fondse vir die oprigting van die kerkgebou en nadat ‘n voorstel gemaak is om van die gemeente se eiendomme vir die bou van ‘n kerk te verkoop, is die aangeleentheid toe met die kerkraad se goedkeuring na die Finansiële Kommissie verwys.²⁴¹

²³⁸ *Die Kerkbode*, 21. 3. 1956, p. 514.

²³⁹ *Kerkraadsnotule Odendaalsrus-Oos*, 3. 3. 1956.

²⁴⁰ *Ibid.*, 26. 5. 1956.

²⁴¹ *Ibid.*, 14. 6. 1956.

Op 1 Augustus 1956 het 'n lid van die Boukommissie aan die kerkraad verduidelik dat die Strydom Broers bereid is om die kerkgebou binne die perk van £30 000 op te rig en dat die kerk volgens die koste-plus stelsel gebou word. In effek beteken die koste-plus stelsel dat die Boukontraakteur slegs 5% op die kosprys van die boumateriaal en lone mag kry, terwyl elektriese installasies, die kerkklok, die horlosie, die ventsters, die orrel en preekstoel daarvan uitgesluit is. Alhoewel kerkraad dit in beginsel goedgekeur het, is die opstel en voltooiing van die boukontrak onderhewig aan die finale goedkeuring en ondertekening van die kerkraad.²⁴²

Intussen is goeie vordering met die bou van die pastorie gemaak, behalwe vir geringe wysigings wat aangebring is. Daarby is die ontwerp-kontrak vir die oprigting van die kerkgebou aan die Voorsitter van die Kerkraad vir ondertekening voorgelê. Die voorstel vir die ondertekening van die boukontrak namens die kerkraad is deur ouderling J. Odendaal gemaak wat deur ouderling J. Wessels gesekondeer is.²⁴³

Op 17 November 1956 het ouderling J. Odendaal van die Finansiële Kommissie aan die kerkraad meegedeel dat die geldelike sake van die gemeente in 'n bevredigende toestand is en dat dit nie in daardie stadium nodig was om oortrokke fasiliteite vir die oprigting van die kerkgebou aan te vra nie. Hoewel die uitstaande bedrag van £2500 nog ingevorder moet word op grond van beloftes wat sommige gemeentelêde vir die oprigting van die kerkgebou gemaak het.²⁴⁴ Hiervolgens is die finansiële posisie van die gemeente heelwat positief.

Na gelang van die ontwikkelingsgang in die gemeente is bepaalde mylpale bereik, deurdat die pastorie en kerkgebou ongeveer twee jaar na die amptelike afstigting van die gemeente opgerig is. Daarmee gepaardgaande is die orrel en meublement so-te-sê klaar betaal en dit moet as 'n prestasie beskou word. In die lig van die verwicklinge is die kerkgebou en die pastorie gedurende die naweek van 20 – 21 Julie 1957 ingebruik geneem.

In die lig van die gebeure het baie predikante die verrigtinge van die naweek bygewoon wat ondermeer ds. P. S. Z. Coetzee, die toenmalige moderator van die Vrystaatse Sinode ingesluit het. Ds. Coetzee was 'n oud-leraar van die Moedergemeente Ondendaalsrus wat die inwydingsdiens behartig het, terwyl ds. McDonald van Hennenman op sy beurt die Saterdagavond verantwoordelik vir die diens was. Ds. McDonald was in daardie stadium die Vorsitter van die Ring van Ondendaalsrus. By die Saterdagavondse diens het prof. Cilliers van Stellenbosch 'n orreluitvoering vir die aanwesiges gelewer. Ds. W. R. de Kock, Organiserende Sekretaris van die Vrystaatse Kerk en oud-leraar van die Moedergemeente Ondendaalsrus, het weer die middagsdiens op die bepaalde Sondag van die naweek gelei.

Ds. Mouton het ook by geleentheid gedurende die naweek se verrigtinge melding gemaak van die besondere samewerking wat die oprigting van die kerkgebou moontlik

²⁴² Ibid., 1. 8. 1956.

²⁴³ Ibid., 24. 8. 1956.

²⁴⁴ Ibid., 17. 11. 1956.

gemaak het. In die lig hiervan is aansienlike bedrae deur verskeie kerklike organisasies gegee. “Die susters van die gemeente het byvoorbeeld die orrel geskenk – dit is geïnstalleer teen ‘n koste van £3500. Die Sondagskool het ingestaan vir die koste van die klok en horlosie. So was daar talle ander skenkings – te veel om op te noem. Besondere dank is betuig aan oudl. J. J. Odendaal wat gedurende al die maande wat die kerk in aanbou was, so te sê voltyds al syaandag aan hierdie belang werk gewy het.”²⁴⁵

Ds. Mouton het ook aangevoer dat ouderling Odendaal alle boumateriaal deur homself aangekoop het en dat al die bouwerk onder sy persoonlik aandag plaasgevind het. Desgelyks is die nodige dank aan ouderling Odendaal vir sy toewyding en dienste op ‘n gulhartige wyse betuig.²⁴⁶

Die grensbepalings het by die kerkraadsvergadering van 17 Augustus 1957 te berde gekom waarvoor kerkraadslede soos J van der Watt, P. E. K. van Niekerk, J. T. Ferreira, H. F. Prinsloo, die grensafbakening met die ander gemeentes moes uitklaar. By die betrokke kerkraadsvergadering het ouderling W. Maree ‘n amptelik dokument aan die vergadering voorgelê waarvolgens die grensafbakening met die ander gemeentes amptelik vasgestel is.

Die amptelike vasstelling van die grens tussen Odendaalsrus-Oosgemeente en Odendaalsrus is soos volg: “Waar die ou Bothaville-pad die spoor tussen Odendaalsrus en Allanridge sny, ooswaarts met die spoor tot b die punt waar die verlenging van Odendaalsrus die spoor by die stasie van Odendaalsrus sny; daarvandaan in ‘n suidelike rigting met die middellyn van Odendaalsrus deur Blok C tot dit die Theunissen-Odendaalsrus-teerpad bereik; daarvandaan met die teerpad suidoos tot waar hierdie teerpad die lyn tussen Erfdeel en die skag van Geduld no. 2 sny.”²⁴⁷

Na aanleiding van die praktiese en funksionele sy van die gemeente het die noodsaaklikheid van ‘n kerksaal by die kerkraadsvergadering op 22 Januarie 1958 te berde gekom, waarvan die redes daarvoor genoem is: die aanwending van Sondagskooldoeleindes; K. J. V. en alle Jeugorganisasies se aktiwiteite; kinderdienste gedurende die viering van Nagmaal; onderdakgeriewe vir kinders en volwassenes gedurende Nagmaal tussen die onderskeie dienste. Hiervolgens sou die voorsiening van ‘n kerksaal in ‘n dringende praktiese behoefte van die gemeente voorsien.²⁴⁸

In die lig van ‘n ondersoek na die moontlike oprigting van ‘n kerksaal het ‘n kommissie van vyf kerkraadslede, wat daarmee gemoeid was op 21 Junie 1958 bepaalde aanbevelings aan die kerkraad oor die grootte, posisie, die kosteberaming sowel as die moontlike lening daarvoor voorgelê. Die kerkraad het besluit dat die boukoste van die kerksaal nie die bedrag van £15000 mag oorskry nie en dat terugbetaling van die lening nie langer as vyfjaar mag duur nie.²⁴⁹

²⁴⁵ *Die Kerkbode*, 18. 9. 1957, pp. 516 - 517.

²⁴⁶ *Ibid.*, p. 517.

²⁴⁷ *Kerkraadsnotule Odendaalsrus-Oos*, 17. 8. 1957.

²⁴⁸ *Ibid.*, 22. 01. 1958.

²⁴⁹ *Ibid.*, 21. 6. 1958.

Die gemeente het in die stadium 'n groter wordende proses van uitbreiding ervaar, sodat die kerkraad vir effektiewe en doelmatige bearbeiding van die gemeente op 23 November 1958 'n aantal kommissie vir die doel saamgestel het. Die kommissies was onder andere: die Finansiële Kommissie, die Sendingkommissie, die Kommissie vir Maatskaplike Sorg, die Sondagskoolkommissie, die Boukommissie, die Wykskommissie, die Jeugkommissie, die Afskrifkommissie, die Evangelisasiekommissie, die Gesinskommissie, die Eiendomskommissie.²⁵⁰ Die onderskeie kommissies het volgens die eie-aard van samestelling 'n bepaalde doel en funksie in die gemeentelike opset gehad. Die doel van die kommissies was dat al die raakpunte en behoeftes in die gemeente aangespreek en verbeter word. Hierdeur is daar op 'n praktiese en organisatoriese wyse te werk gegaan, sodat die gemeente se bestaansreg geestelik sowel as sosiaal-maatskaplik geregverdig is.

Op 20 Junie 1959 is aan die kerkraad gerapporteer dat die kerksaal na verwagting vroeg in Augustus 1959 voltooi sou wees, sodat die inwyding van die saal vir 22 Augustus 1959 bepaal is, dit wil sê, die naweek van die viering van die Nagmaal. Eweseer het die kerkraad besluit dat die kerksaal as die Moutsaal bekend sou wees. In effek beteken dit dat die kerksaal na ds. Mouton as die eerste predikant van die gemeente vernoem is. By die geleentheid is ook 'n besluit geneem dat die Boukommissie vir die opstel van die inwydingsprogram van die kerksaal verantwoordelik sou wees.²⁵¹

In 1959 het die gemeente op 2360 siele en 1237 lidmate te staan gekom. Daarbenewens het die kerkraad bestaan uit ouderlinge: H. N. Lombard, S. W. Grobler, G. J. S. Booyen, J. d. Hofmann, J. J. Odendaal, J. G. Calitz, W. Maree, J. J. Potgieter, S. W. J. Zaayman, C. J. Womarans, C. C. Maartens, J. P. van Niekerk, H. C. van der Vyver, P. W. A. Nel, J. P. Fourie, A. de Graad, C. M. van der Merwe, J. T. Ferreira, C. J. van Straaten, S. J. S. Botha, A. J. J. Brancken, D. P. Krugel, J. de B. Dassonville, M. W. Welman, M. J. Meyer, D. A. Grobbelaar, H. H. van Niekerk, D. J. Wolfaardt, C. H. J. van Aswegen, G. S. Hauptfleisch, D. G. du Preez, K. J. A. Koen; diakens J. Rossouw, C. P. Snyman, J. Esterhuizen, H. L. Steyl, J. A. Bester, J. G. Stiglingh, H. T. Strydom, C. J. Smith, J. Jordaan, P. E. K. van Niekerk, J. S. S. Vermaak, F. de la Rey Cloete, H. J. Gildenhuys, M. J. Blom, S. H. Schutte, P. W. A. Rheeder, J. S. van der Watt, P. G. du Plessis, J. F. Hatting, W. H. Coetzee, D. du Plooy, P. J. Delpont, A. Chamberlain, A. M. Taljaardt, A. Ras, J. S. Delpont, J. L. Fourie, J. H. Britz, W. J. de Beer, P. du T. de Villiers, D. H. van Heerden, C. R. Kleynhans.²⁵²

Die program van die inwyding van die kerksaal is op 15. 8. 1959 aan die kerkraad voorgelê en finaal goedgekeur: "Die samesang is Ps. 100: 1 en 2; die gebed deur ds. Mouton; die verwelkoming deur ds. Mouton; die bekendmaking van die kerksaal se naam deur ouderling W. Maree; die kinderkoor; die oopsluit van die deur deur Mev. Mouton; onthulling van die koperplaat deur mev. Mouton; oorhandiging van skildery deur ouderling C. M. van der Merwe 'n verduideliking daarvan; wydingswoord deur ds.

²⁵⁰ Ibid., 23. 11. 1958.

²⁵¹ Ibid., 20. 6. 1959.

²⁵² *Jaarboek*, 1959, pp. 315 – 316.

Mouton; gelukwensing; inwydingskollekte; die bediening van verversings tydens die Sondagskool se silwerlegging op die verhoog; die voorsiening van verversings aan die kinders.”²⁵³

Die kerkraad het op 28 Januarie 1961 kennis geneem van die plaaslike Sendingkerk se skrywe, waarin hulle om finansiële hulp vra om ‘n kerkgebou teen die koste van £1000 op ‘n perseel van die mynboumaatskappy, Freddie-Noord, op te rig. Die kerkraad het dit eenparig goedgekeur as ‘n belangrike sprong in die rigting van die gemeente se plaaslike sendingwerk.²⁵⁴

By bovermelde vergadering het die moontlikheid van ‘n medeleraar ter sprake gekom wat vir behandeling op ‘n spesiale vergadering van 1 Februarie 1961 bepaal is.²⁵⁵ Die moontlikheid van ‘n medeleraar is in die lig van die lidmatetal te begrype, omdat die gemeente in 1961 ‘n sieletal van 2600 en ‘n lidmatetal van 1398 gehad.²⁵⁶ Die omvangrykheid van die gemeentelike werklading en die groeiende gemeenskap het dit vir die predikant van die gemeente ontmoonlik gemaak om al die werk alleen te behartig.

Volgens die predikant het die geestelike lewe van baie lidmate teen 1961 ‘n hoër peil bereik, hoewel hy ook vermeld: “Tot ons spyt moet ons konstateer dat die drinker, dobbelaar, wêrelddienaar en ander nog maar op die pad van die vlees en die sonde voortsnel sonder Christus.”²⁵⁷

Nietemin is die totstandkoming van die gemeente ‘n geestelike ligbaken vir die gereelde verkondiging van die heilsboodskap, sodat daar vir die onhoopvolle selfs hoop teen hoop is. Derhalwe mag ons glo dat die totstandkoming van elke gemeente altyd in die teken van God se genadewerk staan.

Daar sal nou aandag aan die afstigting van Bedelia gegee word, aangesien ondergenoemde gemeente in 1956 gestig is.

3. 2 Afstigting van die gemeente Bedelia

‘n Kerkraadsvergadering wat op 8 Junie 1956 in die kerksaal gehou is, het die afstigting van Bedelia wat in daardie stadium nog deel van St. Helena was, ter sprake gebring. Daar is besluit om die memorandum wat oor die afstigting van die nuwe gemeente gehandel het, aan die Ring voor te lê. Derhalwe is aan die kommissie vir afstigting volmag gegee om die saak van afstigting te hanteer. By die betrokke vergadering is ook besluit dat die nuwe gemeente se naam Bedelia sou wees. Die kerkraad het dit ook gerade geag om namens die voornemende gemeente by die Vrystaatse Kerkkantoor vir

²⁵³ *Kerkraadsnotule Odendaalsrus-Oos*, 15. 8. 1959.

²⁵⁴ *Ibid.*, 28. 01. 1961.

²⁵⁵ *Ibid.*

²⁵⁶ *Jaarboek*, 1961, p. 298.

²⁵⁷ *Bylae 16:1. Odendaalsrus-Oos. Verslag: Staat van die Godsiens*, 12. 4. 1961.

£6000 rentevry aansoek te doen, benewens die magtiging om kerkerwe aan te koop, sowel as 'n bedrag vir die predikant se traktament vir ten minste een jaar.²⁵⁸

Nadat die Ringskommissie die saak van afstigting van Bedelia aan die Ring voorgelê het, het die Ring goedkeuring vir afstigting gegee. Gevolglik het dit aanleiding tot die stigting van die gemeente in 1956 gegee.²⁵⁹

Die presiese stigtingsdatum van Bedelia Gemeente is 9 Augustus 1956 en die gemeentelike grense is vasgestel, nl.: a) “Tussen *Bedelia en St. Helena*: Van die kruising van Longstraat en Tempestweg, met Longstraat in die westelike rigting tot waar dit die gemeentelike grens van Odendaalsrus sny, nl. die plaas Jacobsrus, wat aan Bedelia behoort. b) Tussen *Bedelia en Odendaalsrus*: “Van die plaas Jacobsrus, Meriba, Erfdeel, wat almal aan Bedelia behoort, tot aan die Odendaalsrus – Bloemfontein-teerpad. c) Tussen *Bedelia en Odendaalsrus-Oos*: Van die punt by genoemde teerpad in 'n oostelike rigting met 'n reguit lyn tot by Mynskag – Geduld Nr. 2 en vandaar met 'n regluitlyn tot by Fredesheimhalt-spoorwegstasie. d) Tussen *Bedelia en Welkom*: Van die kruising van Longstraat en Tempestweg met Tempestweg in die noordelike rigting tot by die Odendaalsrus – Welkom-spoorlyn. e) Tussen *Bedelia en Dagbreek*: Van die kruising van Tempestweg en die Odendaalsrus – Welkom-spoorlyn met die spoorlyn tot by Friedesheimhalt-spoorwegstasie.”²⁶⁰

Daarenteë was die eerste kerkraadsvergadering op 27 Augustus 1956 in die kerksaal van St. Helena Gemeente gehou. Die voorsitter by die geleentheid was ds. A. du Toit, leraar van bogenoemde gemeente. By die betrokke kerkraadsvergadering is die volgende lede gekies, nl. Ouderlinge vir een jaar: L.J. Pretorius, V. M. Groenewald, F. R. Pretorius, H. J. N. du Toit, A. S. Fourie, J. Saayman, J. J. C. Venter, W. C. Kasselmann. Diakens vir een jaar: M. H. Kirchner, D. Morrison, A. F. Greyling, S. Kemp, P. J. Posthumus, N. M. J. Basson, W. Roelofse. Ouderlinge vir twee jaar: S. Pritchard, D. H. Viljoen, B. J. Kruger, N. Klopper, J. C. Harms, H. J. Liebenberg. Diakens vir twee jaar: G. Snyman, B. Barnard, A. H. J. Scholtz, W. Hoogenhout, J. H. Olivier, T. Gildenhuis, S. J. D. Nel, J. J. P. Crous.²⁶¹

Die betrokke kerkraad het by dieselfde vergadering 'n kommissie benoem en hulle was: A. S. Fourie, H. J. V. du Toit as ouderlinge; en D. Morrison, M. H. Kirchner as diakens. Hulle taak was om aandag aan erwe vir die bou van 'n kerk- en pastorie te gee. Benewens erwe moes hulle 'n emeritus-leraar op 'n tydelike basis vir die behartiging van die eredienste probeer kry. Daar moes ook skriftelik aansoek by die Sinodale Kommissie van Maatskaplike Sorg vir lenings gedoen word. Die kerkraad het ook besluit dat 'n rekening met die geld wat St. Helena aan Bedeliagemeente verskuldig is, in 'n bankrekening by Barclays Bank inbetaal moes word. 'n Besluit is ook by die

²⁵⁸ Ibid., 8. 6. 1956, SKK.

²⁵⁹ *Kerkbode*, 5. 9. 1956, Deel 2, p. 472 VKA.

²⁶⁰ *Die Kerkbode*, 5. 9. 1956, Deel 2, p. 471 VKA ; RBV 1/1/1

Buitengewone Ringskommissie: Ringsnotule Odendaalsrus, 9. 8. 1956.

²⁶¹ *Kerkraadsnotule Bedelia*, 27. 8. 1956, VKK; RBV 1/1/1 *Ringsnotule Odendaalsrus*, 9. 8. 1956, VKK.

vergadering geneem om te wag met lidmaatskap aan die Sendingraad en Maatskaplike Sorg, totdat 'n leraar die beroep aangeneem het. Desgelyks is geen basaar in die stigtingsjaar van die gemeente gehou nie; hoewel dit 'n geskiedkundige jaar was, het die kerkraad op 'n spesiale dankoffer vir Oktobermaand besluit.²⁶²

Na aanleiding van die inwydingsprogram: *Plegtige Inwyding – Kerk en Saal van die Ned. Geref. Gemeente Bedelia*, lees ons: “Dit, en die feit dat, die plaaslike Dorpsbestuur gewillig was om 'n stukkie grond wat vir ander doeleindes bestem was, aan ons af te staan, was 'n aansporing om dadelik skouer aan die wiel te sit.”²⁶³ Hiervolgens het die oogmerk om 'n kerkgebou en saal op te rig, nie meer na 'n onwaarskynlikheid gelyk nie.

Nadat die gebruiklike prosedure by 'n Gekombineerde Kerkraadsvergadering op 24 September 1956 gevolg is, het die keuse op ds. P. A. de Wet van Willowmore geval. Ds. De Wet het die beroep na Bedelia Gemeente aanvaar²⁶⁴ en was dus die eerste leraar van die gemeente.

In die *Kwarteefees-uitgawe* van die gemeente verklaar ds. De Wet, dat die beginjare in die gemeente baie moeilik was. Soos onder andere moes eredienste in die Gimnasium Hoërskool se saal gehou word. Daarteenoor moes hulle vir ander samekomste gedurende die week, na gelang van omstandighede hul skik. Hulle was verplig om by een of ander skool, die Jeugsentrum of by die pastorie of privaat-woning geholpe te raak. Desondanks die moeilike omstandighede, het 'n mooi Christelike gesindheid onder die mense bestaan. 'n Hartlike gees van samewerking was 'n algemene kenmerk wat by die gemeentede bespeur is. Die bidure en ander byeenkomste het dikwels in wonings van gemeentede plaasgevind. Die gasvryheid en aangename gees het tot die rykste seën daarvan bygedra.²⁶⁵

Intussen is met alle erns aan die werk gesprong om fondse vir 'n eie aanbiddingsplek in te samel. Ds. De Wet het 'n beroep op die gemeente gemaak om ten minste een dag se salarisgeld per maand af te staan. Eweseer het daar goeie samewerking van die gemeentede se kant gekom. Daarenteë het die diakens ook met groot sorg en erns die maandelikse bydraes ingevorder.

Hierdie goeie gees van samewerking het die maandelikse bydraes van £130 tot £500 laat verhoog.²⁶⁶

²⁶² *Kerkraadsnotule Bedelia*, 27. 8. 1956, VKK.

²⁶³ E. T. Fourie, “Grepe uit die Geskiedenis van ons Gemeentes.

” In *Plegtige Inwyding: Kerk en Saal van die Ned. Geref. Gemeente Bedelia* 6. 6. 1959.

²⁶⁴ *Kerkraadsnotule Bedelia*, 24. 9. 1956.

²⁶⁵ W. Botes, e. a., *Nederduitse Gereformeerde Gemeente Bedelia Welkom OVS 1956-1981: Kwarteefees*, p. 7.

²⁶⁶ E. T. Fourie, “Grepe uit die Geskiedenis van ons Gemeente.” In *Plegtige Inwyding:*

... .

Alreeds in 1957 by 'n kerkraadsvergadering is die moontlike afstigting van Rheederspark in oënskou geneem.²⁶⁷ Dit moet toegeskryf word aan die uitbreiding van die gebied en omstreke, wat daar plaasgevind het. In daardie tyd voor afstigting was Rheederspark 'n wyk van Bedeliagemeente. Derhalwe het die kerkraad begin om te besin oor 'n bruidskat wat by afstigting die nuwe gemeente sou toeval.²⁶⁸

In 1957 is besluit om 'n kerkgebou en saal as 'n eenheid op te rig en 'n kommissie was vir die aangeleentheid benoem.²⁶⁹ Ds. De Wet verklaar weer eens in die *Kwarteefeess-uitgawe*, dat "... die kerkraad besluit om te bou, en aangesien daar in die gemeente bekwame bouaannemers was wat bereid was om met raad en daad by te staan, het ons nie tenders gevra nie, maar van hulle gewilligheid, kennis en dienste gebruik gemaak, om naamlik die beste ambagsmanne en ander werkers te huur en ook toesig te hou oor die bouery."²⁷⁰

Op 14 Junie 1958 het die sooispit plaasgevind, terwyl die hoeksteen op 1 November 1958 gelê is.²⁷¹ Insgelyks het die bouery vlot verloop sodat die kerkgebou-kompleks (kerk en saal as 'n eenheid) op 6 Junie 1959 op ds. De Wet se verjaardag ingewy is.

Volgens die Staat van Godsdienverslag van 1958 was daar wel van die lidmate wat gereeld huisgodsdien beoefen het, hoewel dit in die minderheid was. Daarenteen was die Sondagskool se bywoning ook bevredigend. Die openbare godsdiensoefening was swak. Die swak bywoning van die eredienste is aan praktiese omstandighede toegeskryf. Die eredienste is in 'n skoolsaal gehou wat nie naby die woonbuurtes geleë is nie. Daarbenewens het 'n groot persentasie van die lidmate Sondae gewerk. Gevolglik was die swak bywoning van die eredienste in 'n groot mate daaraan toe te skryf. Daarteenoor was die bidure gewoonlik goed bygewoon.²⁷²

Alhoewel die beginjare moeilik was, het baie van die gemeentes se lidmate, veral van die Oos-Rand gekom, waar hulle in gemeentelike verband op kerkrade gedien het.²⁷³ Hierdie ondervinding moes van onskatbare waarde vir enige nuutgesigte gemeente in die Goudveld gewees het.

Di De Wet was in die gemeente vanaf 1956²⁷⁴ tot 1960 as eerste leraar, want B. R. Buys het vanaf Augustus 1960 tot 1968 in die gemeente as tweede leraar opgetree.²⁷⁵ Laasgenoemde het van sy ervarings in die gemeente geskryf:

²⁶⁷ *Kerkraadsnotule*, 21. 5. 1957, VKK

²⁶⁸ Ibid

²⁶⁹ E. T. Fourie, "Grepe uit die Geskiedenis van ons Gemeente." In *Plegtige Inwydig:*

²⁷⁰ W. Botes, e. a., *Nederduitse Gereformeerde Gemeente:*, p. 8

²⁷¹ E. T. Fourie, "Grepe uit die Geskiedenis van ons Gemeente." In *Plegtige Inwyding:*

²⁷² Bylae 16.1 Bedelia. *Verlag: Staat van die Godsdien*, 23. 4. 1958.

²⁷³ W. Botes, e. a., *Nederduitse Gereformeerde Gemeente Bedelia:*, p. 9.

²⁷⁴ *Kerkraadsnotule Bedelia*, 24. 9. 1956.

²⁷⁵ W. Botes, e. a., *Nederduitse Gereformeerde Gemeente:*, p. 13.

“Die gemeente het destyds voor die afstigting van die gebiede Rheederspark en Jim Fouchépark bekend, as Welkom-Wes, uit 1 200 – 1 300 lidmate bestaan. Talle kerkraadslede het ook gedeel in hierdie wonderlike vernuwing. Dit het meegebring dat ons op versoek van die Sinodale Evangelisasiekommissie ‘n mede-leraar beroep het as evangelisasie-predikant vir die Goudvelde, in die persoon van ds. Dana Minaar, wat met groot vrug by ons en ander gemeentes evangelisasiewerk gedoen het totdat ons dogtergemeente, Welkom-Wes hom in 1963 beroep het.”²⁷⁶

Die dominee het ook van hartseer ervaringe in die gemeente melding gemaak. Dit is seker meer van pas om die hartroerende in sy eie woorde deur te gee. “Saam met baie lidmate wat dierbares aan die dood moes afgee, het ons as pastoriepaar, op my verjaardag, 22 Augustus 1961, ‘n lieflingdogtertjie, Susan, een-en-‘n halfjaar oud, aan die Here afgegee. Haar graffie is in die kinderakker van die Welkomse begraafplaas, met ‘n wit marmersteen daarop, waar die arm van die Goeie Herder ‘n lammertjie in Sy arm dra (Jes. 40:11b). Dit trek ons hart altyd weer na Bedelia, maar ook hemelwaarts.”²⁷⁷

Hy onthou goed die smart en hartseer van menige huis as ‘n mynongeluk plaasgevind het en ‘n man of seun is skielik na die ewigheid weggeruk. Daar was ook diegene wat na ‘n lang siekbed tuis of in die hospitaal oorlede is.

Volgens die leraar moes hy een oggend om vieruur, toe hy deur ‘n mynbeampte opgeklop is om saam met hom na ‘n huis in Bedelia-Wes te gaan. Daar moes hy aan ‘n jong vrouwtjie wat hy ‘n jaar tevore in die huwelik bevestig het, die tyding meedeel dat haar man in ‘n mynongeluk gesterf het. In die dominee se eie woorde: “Toe ons klop en op haar vraag antwoord dat dit dominee is, roep sy uit: ‘Ag, ek weet dis my man wat verongeluk het!’²⁷⁸

In die ontwikkelingsfase van die Goudveld was dit ‘n moeilike arbeidsveld vir ‘n predikant, wat roepingsgetrou aan sy amp gebly het. Alles was in ‘n stadium van ontwikkeling en dit het tyd geneem voordat dinge ‘n vaste patroon aangeneem het. Die nuutgestigte gemeentes moes daagliks met snel veranderde omstandighede tred hou. Nuwe dorpe en uitbreidings het ontstaan, sodat die kerk voortdurend met die voorsiening van fasiliteite rekening moes hou. Die voortdurende nuwe intrekkers het al hoe meer besoekpunte in gemeentelike verband tot gevolg gehad, sodat gereelde huisbesoek ‘n alledaagse verskynsel was.

Die gemeente het in 1957 1 664 siele en 815 lidmate gehad. Dit was nog voordat ds. De Wet leraar van die gemeente geword het.²⁷⁹ Hierteenoor was die statistiese gewens in

²⁷⁶ Ibid., p. 14

²⁷⁷ W. Botes, e.a., *Nederduitse Gereformeerde Gemeente: ...*, p. 15.

²⁷⁸ Ibid.

²⁷⁹ *Jaarboek van die Ned. Geref. Kerk*, 1957, p. 815.

1961 die volgende: Die aantal siele het op 2 336 en lidmate op 1, 248 te staan gekom.²⁸⁰

Die Ned. Geref. Kerkraad van Bedelia was in 1961 soos volg saamgestel: Ouderlinge S. J. R. Dennis, S. J. Reyneke, W.C. Kasselmann, G. F. F. Coetzer, E. R. Pienaar, F. R. Pretorius, N. J. A. Lubbe, C. G. B. Fouché, H. T. Burger, L. B. Klopper, A. J. Grundling, J. L. F. Kock, N. M. J. Basson, G. J. Beukes, J. J. Wagner, P. J. Terblanche, C. P. Coertzen, D. F. Greyling, T. C. Prinsloo, G. Buter, J. J. B. Els, H. M. Stander, J. H. Oliver, Skriba M. H. Kirchner, Diakens: J. H. Schuttte, G. L. Meyer, J. F. M. Oosthuizen, J. A. de Villiers, S. Wicks, Germishuys, H. W. van der Berg, C. D. Cruywagen, S. J. Burger, I. A. Jacobs, H. J. Smal, J. C. van Heerden, L. J. H. Maree, J. N. Benson, C. J. S. Burger, H. S. Smit, S. E. T. van Heerden, A. J. M. Fourie, N. M. J. Harmse, H. F. Stander, P. A. le Roux.²⁸¹

In die ontwikkelingsgang van die gemeente het bepaalde groepe en komitees mettertyd bygekom. Die Evangelisasiediensgroep, Die Kinderkrans, Vroue-Aksie Gemeente-Komitee, Barmhartigheidsdiensgroep, Sendinggroep, Jeugdiensgroep.²⁸² Dit was alles daarop gemik om aan die doel van velerlei aspekte van gemeentelike bearbeiding te voldoen. Hierdie komitees of hulpgroepkomponente is dikwels na gelang van behoeftebepalings in die gemeente geïdentifiseer, sodat dit geleidelik in gemeentelike aktiwiteite vergestalt is.

Waar daar ook in dié deel van die gemeentelike grense voorheen net mielielande was, het die ontdekking van goud Welkom op die landkaart geplaas. Derhalwe het mense van oral in die land na die Goudveld gestroom. Namate dit gebeur het moes daar noodwendig ook vir die geestelike bearbeiding van die lidmate van die kerk gesorg word. Die omvang van gemeentelike bearbeiding het tot verskillende stigtings van nuwe gemeentes gelei. Hierdie onderskeie gemeentes kan as baanbrekerswerk in die Goudveld beskou word. Daarenteen moes hulle self sukkel om die mas op te kom, omdat die gemeentes basies met niks begin het nie. Uiteraard het dit harde werk geveerg, omdat velerlei aspekte soos die vasstelling van lidmate binne die gemeentelike grense, veel inspanning moes geveerg het. Daarenteë was 'n patroon en werkwyse van kardinale belang om gemeentelike en kerklike organisatoriese effektiwiteit te bereik. Hierin het die gemeente in 'n kort tydjie geslaag waarvan die kwarteeufeesviering van die gemeente in 1981 'n konkrete bewys is.

3. 3 Afstigting van Allanridge

In November 1950 het 'n plaaslike koerant *Die Welkom News* oor die bedrywighede van Allanridge berig. Die koerant het onder meer melding gemaak dat die Administrateur-in-Uitvoerende-Komitee, 'n dorpsraad vir Allanridge goedgekeur het. Die lede wat op die raad gedien het, was onder andere: P.R. Turner, L.W. Adshead, A. Knight, I. A. Gauld en J. Land. In die stadium was grootskaalse bouwerk in die dorp

²⁸⁰ Ibid., 1961, p. 299.

²⁸¹ W. Botes, e. a., *Nederduitse Gereformeerde Gemeente: ...*, p. 12.

²⁸² Ibid., pp. 16 - 17, p. 21, p. 23, p. 25, p. 27.

aan die gang, sodat dit nog 'n inhiberende faktor was vir gesinne om in die dorp te kom woon. In daardie stadium was daar ongeveer twaalf gesinne wat in die omgewing in plaashuise of tydelike geboue gewoon het. Daarbenewens moes die kinders daaglik na die skool in Odendaalsrus vervoer word.

Behalwe die vermelde gesinne het daar sowat 250 blanke mans in menasies en meer as 1000 naturellewerkers in tydelike kwartiere gewoon. 'n Tydelike winkel is in die dorp vir die ontwikkelende gemeenskap geopen. Derhalwe is die winkel geopen om in die noodsaaklike van die inwoners te voorsien. In daardie stadium was die winkel 'n tydelike maatreël, omdat 'n groot winkelsentrum in die beplanningstadium was. Alle relevante ontwikkeling van die plaaslike infrastruktuur het noodwendig met die skagte van Loraine en Jeannette verband gehou. Die Minister van Mynwese het in dié tyd ook die huurkontrakte van laasgenoemde myne goedgekeur.²⁸³

Die Kerkraad van Odendaalsrus het op 11 April 1953 skriftelike verhoë aan die Ring van Winburg vir die stigting van 'n gemeentelike gebied voorgelê, wat as Allanridge bekend moes staan. Nadat die Ring die aangeleentheid in oënskou geneem het, is goedkeuring tot afstigting gegee.²⁸⁴ Nietemin het die Ring aan die Ringskommissie opdrag tot die uitvoering van afstigting gegee.²⁸⁵

Die Gemeente Allanridge is op 4 Junie 1953 amptelik gestig en in dieselfde jaar is ds. W. B. Jansen beroep. Hy is in die gemeente gedurende die naweek van 2 – 4 Oktober 1953 ontvang.²⁸⁶ Hy was dus die eerste leraar van die gemeente.²⁸⁷ Vanweë die mynbou-ontwikkeling van Loraine en Jeannette wil dit blyk dat 'n sterk onafhanklikheidsgevoel in Allanridge tot 'n eie selfstandige gemeente gelei het. Uiteraard was dit vanselfsprekend dat Allanridge wat ongeveer 10 myl van Odendaalsrus geleë is, ter geleger tyd sou afstig.²⁸⁸

Die volgende kerkraadslede is by 'n afstigtingsvergadering op 4 Junie 1953 verkies. Die ouderlinge was D. W. M. du Toit, J. A. Theunissen, J. D. Naude, K. J. Viljoen, M. Ollewagen, W. N. Pienaar, J. S. Grobbelaar, terwyl die diakens J. H. Kok, P. L. Pretorius, L. C. J. Klopper, E. Joubert, C. Lotter, P. J. Cilliers, S. W. v/d Merwe, J. P. J. Cilliers, J. le Roux, B. van der Vyfer en C. Swanepoel was.²⁸⁹

By 'n kerkraadsvergadering op 22 Junie 1953 is die grense van die Gemeente Allanridge vasgestel. Dit het gestrek: "Vanaf die Bothaville-pad waar dit die plaas Buitendagshoop vir die tweede keer kruis van Odendaalsrus af, daarvandaan na die plase Leclusa, Graspan, Welgeluk, Blaauwklip; hiervandaan na die pad Odendaalsrus-

²⁸³ *Welkom News*, November 1950.

²⁸⁴ *RCH 1/1/3 Ringsnotule Winburg*, 11. 4. 1953.

²⁸⁵ *Ibid.*

²⁸⁶ *Kerkraadsnotule Allanridge*, 22. 6. 1953; W. J. R. van As, 'n *Feesuitgawe van die N. G. Gemeente Allanridge: 50-Jaar, 4. 6. 1953 – 4 – 6. 2003.*

²⁸⁷ *Welkom News*, April 1955.

²⁸⁸ J. D. Wessels, *Geskiedenis van die N. G. Gemeente Odendaalsrus: ...*, p. 32.

²⁸⁹ *Kerkraadsnotule Allanridge.*, 22. 6. 1953.

Losdoorns en met die dié pad sover as die plaas Losdoorns; van die plaas Losdoorns na die plase Oogies, The Flats, Alice, Vischkuil, Rustplaas, Kruidfontein, Doornkop, Damhoek, Taljaardsdam, en dan na die Bothaville-pad; met die Bothaville-pad in die rigting van Odendaalsrus tot waar dit die plaas Buitendagshoop vir die eerste keer kruis.²⁹⁰

Eweseer by 'n Gewone Kerkraadsvergadering wat op 20 Oktober 1953 plaasgevind het, het die voorsitter die vergadering meegedeel dat 'n bruidskat van £200 000 van die Moedergemeente Odendaalsrus ontvang is. Hierop het 'n skriftelike bedanking aan die Moedergemeente gevolg.²⁹¹

Die kerkraad het op 11 November 1953 besluit om by die Goudveldse Sendinggroep aan te sluit. Hulle het besluit om daarby aan te sluit op voorwaarde dat hulle koste daaraan verbonde nie meer as £200 per jaar beloop nie. Hulle verbintenis aan die Sendinggroep het vanaf 1 Januarie 1954 'n aanvang geneem. Die kerkraad was ook ten gunste van die voorneme om 'n derde sendeling te beroep, mits geen bykomende finansiële las op die gemeente vir die eersvolgende driejaar geplaas word nie.²⁹²

Op 4 Februarie 1954 is 'n Sustersvereniging gestig wat tans die Sustershulpdiens genoem word. Die Sustersvereniging is deur mev. ds. Jansen gestig. Dit was egter een van die eerste takke in die O.V.S. Mev. Jansen het ook op die eerste dagbestuur as voorsitter gedien. Mev. E. Pienaar was die vise-voorsitter, C. Kok, die sekretaresse, J. Viljoen, die tesouriere. Die vereniging het deur die jare 'n stewige som geld byeengebring. Mev. Jansen het ook Die Kindersendingkrans gestig. Hierdie kindervereniging het ook deur die jare 'n aansienlike bedrag vir Bybelverspreiding, Weeshuise en selfs ook vir die Sending ingesamel.²⁹³

In April 1954 is in die verslag van huisgodsdien ernstige verwaarlosing vermeld. In die verslag word genoem dat slegs enkele huisgesinne nog godsdien beoefen. In 'n groot mate is dit aan ongereelde werksure van die vader toe te skryf. Daarteenoor is wel tevredenheid met die Sondagskool sowel as met die dagskole uitgespreek.²⁹⁴ Behalwe die vakansies is die openbare godsdiensoefening redelik goed bygewoon, terwyl die weeklikse gemeente biduur en Sustersbiduur veel ruimte vir verbetering gelaat is.

Die viering van die nagmaal is steeds vir baie 'n teken van geloofsversterking, veral deur gebruikmaking van die uiterlike tekens en seëls daarvan. Insgelyks is ook waardering vir die verbondsgedagte wat deur die doop versinnebeeld word, gekonstateer, alhoewel die doop vir sommiges bloot 'n seremonie geword het. Daar is ook diegene wat min waarde aan die verkondiging van die Woord en die gebruik van die sakramente heg.

²⁹⁰ Ibid.

²⁹¹ Ibid., 20. 10. 1953.

²⁹² *Kerkraadsnotule Allanridge*, 11. 11. 1953, VKA.

²⁹³ Anon., *Feesbrosjyre: Ned. Geref. Gemeente Allanridge, 1953 - 1974*, p. 12.

²⁹⁴ Bylae 16.1 *Allanridge. Verslag: Staat van die Godsdien*, 21 - 25. 4. 1954.

Die bevestiging van huwelike in die kerk is steeds gangbaar en vind oor die algemeen steeds by die lidmate byval.²⁹⁵

In terme van die geestelike lewe is groot waardering vir diegene met 'n toegewyde geloofslewe uitgespreek. Inteenstelling hiermee is daar ook die onaktiewe lidmate wie se kerk bywoning veel te wense oorlaat. Helaas, is daar nietemin groot tevredenheid met die getroue lidmate wat soos goeie sout smaak in die samelewing afgee en bydra tot bederf-wering teen enige dekadente vergrype.²⁹⁶

In die ontwikkelingsgang op kerklike en gemeentelike verband is 'n groot mylpaal bereik met die hoeksteenlegging van die kerksaal, wat op 30 Oktober 1954 plaasgevind het. Alle belangstellendes was hartlik uitgenooi om die groot geleentheid in die geskiedenis van die gemeente by te woon. By daardie geleentheid het ds.D.J. McDonald van Hennenman die rede gevoer.²⁹⁷

Op 19 Januarie 1954 het die Boukommissie by die kerkraadsvergadering verslag oor hul werksaamhede gegee. Die kommissie se aanbeveling was nadat hulle sale en kerke in Krugersdorp, Potchefstroom, Welkom en St. Helena besigtig het. Hulle was van mening dat 'n kerksaal met ongeveer vier-honderd sitplekke opgerig moes word. Die boukoste van die saal moes nie die bedrag van £10 000 oorskry nie. Daar is ook besluit dat die firma Baker en Vermooten van Pretoria as argitekte moes optree. Hierdie Boukommissie is ook by die betrokke vergadering as 'n permanente kommissie gekonstitueer.²⁹⁸

'n Verdere mylpaal is in die geskiedenis van die gemeente behaal toe 'n Sustersvereniging op 4 Februarie 1954 gestig is.²⁹⁹ Derhalwe kan die vrou se rol in die geskiedenis van die kerk nooit onderskat word nie.

'n Ander baie belangrike tendens in die geskiedenis van die gemeente was die nuwe kerksaal, wat op 9 April 1955 ingewy is. Dit was gedurende die bediening van ds. Jansen dat die kerkraad besluit het, om die kerksaal op te rig.³⁰⁰ Hierdie kerksaal het 'n kapasiteitsvermoë van 400 sitplekke, wat ongeveer £10 000 gekos het.³⁰¹ By die inwyding van die kerksaal het J.A. Theunissen as seremoniemeester die gaste verwelkom. Hy het op die kerkraad as ouderling gedien, terwyl H. Pretorius as oudste lidmaat die kanselbybel aan ds. Jansen oorhandig het. D. W. M. du Toit en sy vrou het die kanselbybel aan die gemeente geskenk. Die klein Ina Joubert het op haar beurt die gesangeboek, as 'n geskenk van C. P. van der Vyver en sy vrou, aan ds. Jansen

²⁹⁵ Ibid.

²⁹⁶ Ibid.

²⁹⁷ *Die Kerkbode*, 20. 10. 1954, p. 513, VKA.

²⁹⁸ *Kerkraadsnotule Allanridge*, 19. 1. 1954, VKA.

²⁹⁹ W. J. R. van As, *'n Feesuitgawe van die N. G. Kerk Allanridge: ...*, g. p.

³⁰⁰ Ibid.

³⁰¹ *Kerkraadsnotule Allanridge*, 14. 1. 1954.

oorhandig. Hierbenewens is die Formulierboek as ‘n geskenk van C. Swanepoel en sy vrou, deur C. Kruger aan genoemde leraar oorhandig.³⁰²

Ds. McDonald het as Voorsitter van die Ring van Winburg, die wydingsrede waargeneem. ‘n Toespraak is ook deur C. McLauchlan, Bestuurder van Lorainemyn gehou. Laasgenoemde het die gemeente gelukgewens met die vinnige vooruitgang en die pragtige kerksaal wat opgerig is. Hy het aangevoer dat dit van goeie samewerking getuig.

Hierteenoor het ds. McDonald die gelukwense van die Ring oorgedra, waarna ouderling D.W.M du Toit, sekretaris van die Boukommissie, een en almal namens die kerkraad en kommissie vir die heelhartige samewerking bedank het. Hy het ook ‘n kort oorsig van die gemeente se ontstaan en stigting gegee en dat ds. Jansen in dieselfde jaar van die gemeente se stigting na die gemeente gekom het. Hy het ook daarop gewys dat sedert die stigting van die gemeente die lidmatetal van 254 tot 425 toegeneem het.³⁰³

Behalwe ‘n groot geldelike bydrae is ook onder andere ‘n konsistorietafel, doopvont, luiklok, kloktoring, horlosie vir die konistorie deur mense en groepe geskenk. Daarteenoor is ‘n pragtige vleuelklavier geskenk deur ‘n aantal mense soos onder andere H. P. Klopper, aan wie die grond waarop die kerksaal opgerig is, behoort het. Ds. Jansen wat die klavier in ontvangs geneem het, het op sy beurt namens die kerkraad en gemeente almal hartlik bedank vir al die skenkings wat gemaak is.³⁰⁴

Ds. Jansen was slegs drie jaar in die gemeente toe hy op 25 November 1956 van die gemeente afskeid geneem het. As eerste leraarspaar het hulle ‘n beroep na die Sendingveld in die voormalige Noord-Rhodesië aangeneem. Ongelukkig is hy al oorlede.³⁰⁵

Ds. Jansen is deur ds.T. J. R. Kuun en sy gade in 1957 opgevolg.³⁰⁶ Dit was gedurende sy bediening dat die skuldlas van die gemeente stelselmatig afgewerk is. Hy het vir die eerste maal by ‘n Gewone Kerkraadsvergadering as Voorsitter op Donderdag, 21 Februarie 1957 opgetree. By daardie geleentheid het hy die klem op samewerking geplaas en aangevoer: “Ons gaan saamwerk met God, omdat God met ons wil saamwerk – nie in ons belang nie maar in belang van God.”³⁰⁷

Die Vroue-Sendingbond is onder mev. Kuun se leiding gestig wat uitstekende werk op die gebied van die sending gedoen het.³⁰⁸ In die gemeente is ook aandag aan sending-aangeleenthede gegee. Eerw. L. v. d. Walt het by ‘n Gewone Kerkraadsvergadering sy

³⁰² Welkom News, April 1955.

³⁰³ Ibid.

³⁰⁴ Ibid.

³⁰⁵ W. J. R. van As, ‘n Feesuitgawe van die N. G. Gemeente Allanridge: ... ; Kerkraadsnotule Allanridge, 25. 10. 1965.

³⁰⁶ W. J. R. van As, ‘n Feesuitgawe van die N. G. Gemeente Allanridge:

³⁰⁷ Kerkraadsnotule Allanridge, 21. 2. 1957 VKA.

³⁰⁸ W. J. R. van As, ‘n Feesuitgawe van die N. G. Gemeente Allanridge:

verslag rakende sendingaktiwiteite gelewer. Hy het op die noodsaaklikheid van ‘n Sendinggemeente gewys. Die redes wat hy daarvoor aangevoer het, was onder meer: die kwessie van ‘n wettige bestaande kerkraad; doelmatige beheeruitoefening oor geldsake, sakramente, aanneming, registers ensovoorts; die aantal lidmate van plus minus 200 regverdig sodanige stigting. In die lig hiervan het die kerkraad die voorneme van sodanige stigting gegee en die skriba versoek om ‘n skrywe dienooreenkomstig aan die Ringskommissie van Odendaalsrus voor te lê.³⁰⁹

In 1958 was die kerkraadslede soos volg: Ouderlinge U. H. A. Baumgarten, J. F. Burger, W. L. Colyn, H. P. Dreyer, J. L. W. Cremer, C. du Preez, S. J. Elof, D. C. Fourie, J. P. Greyvenstein, I. W. Hartman, E. Joubert, C. P. Kruger, P. M. Kukuk, P. A. Matthser, I. A. Naude, G. J. L. Nel, E. Steyn, G. J. van Eeden, C. A. van Vuuren, D. J. Viljoen, J. P. Wentzel; en die diakens was K. J. Boshoff, W. K. Bruwer, P. S. du Plessis, F. J. du Toit, W. C. Grové, J. R. le Roux, J. C. Liebenberg, J. P. Lötter, J. J. Lubbe, C. C. A. Mostert, J. C. Oosthuizen, J. G. Scrooby, A. B. Small, P. P. E. Swanepoel, W. H. Taljaard, D. M. Tredoux, D. G. van Rooyen, G. van Schalkwyk, J. H. v. d. Westhuizen, J. J. Wagner, H. Steyn.³¹⁰

Ds. Kuun en sy gade het van die gemeente op 28 Junie 1958 afskeid geneem, omdat hy ‘n beroep na ‘n gemeente in Ventersburg aangeneem het. Hy het later uit die N.G. Kerk bedank.

Op 1 November 1959 het ds. P.J. Pretorius se bediening in die gemeente ‘n aanvang geneem. Hy het sy aankoms in die gemeente soos volg beskryf: ‘Op ‘n Oktober-middag het die gemeente in groot getalle, ten spyte van ‘n ontsettende stofstorm wat die dag van ons ontvangs letterlik donker gekleur het, ons met baie liefde en toewyding ontmoet.’³¹¹

Benewens gemeentelike bearbeiding het die bou van ‘n geskikte pastorie ‘n belangrike prioriteit geword. Hy moes intussen tevrede met ‘n spoorweghuis as tydelike maatreël wees, terwyl die kerkkantoor as sy studeerkamer gedien het.³¹² Onder sy leiding het die skuld van die gemeente tot ‘n skamele R1000. 00 beloop.

Hierdie leraar was ongeveer drie jaar in die gemeente werksaam voordat hy ‘n beroep na Reitzparkgemeente in Welkom aanvaar het. Hy het op 28 Junie 1959 van Allanridge afskeid geneem. In 1984 het hy sy emeritaat aanvaar.³¹³

Ds. en mev. L. M. Celliers het vir laasgenoemde op 9 Desember 1962 in die gemeente van Allanridge opgevolg. Die kerkraad het op 18 Maart 1965 gedurende sy bediening besluit dat ‘n kerkgebou noodsaaklik is.³¹⁴

³⁰⁹ *Kerkraadsnotule Allanridge*, 19. 6. 1958.

³¹⁰ *Jaarboek van die Ned. Geref. Kerk*, 1958, pp. 328 - 329.

³¹¹ *Ibid.*

³¹² Anon., *Feesbrosjyre: Ned. Geref. Gemeente Allanridge: ...*, p. 7.

³¹³ W. J. R. van As, *‘n Feesuitgawe van die N.G. Gemeente Allanridge:*

³¹⁴ *Ibid.*, *Kerkraadsnotule Allanridge*, 18. 3. 1965, VKA.

Sy bediening was gekenmerk deur die sooispitplegtigheid op Vrydag, 11 November 1966; die hoeksteenlegging van die kerkgebou met dié woorde: 'My vrede gee Ek vir julle.' Joh. 14:27 daarop; asook die inwyding van die kerkgebou op 28 Oktober 1967, wat met die 450 jarige herdenking van die kerkhervorming saamgeval het. Die volgende woorde is voor in die kerk op 'n gedenkplaat aangetoon: 'U Woord ... ons Lig'.³¹⁵

Hierdie leraar het na ongeveer twaalfjaar op 21 November 1976 die gemeente verlaat. Ds. Celliers is intussen oorlede.³¹⁶

Die gemeente wat in 1953 gestig is, het in 1954 sowat 650 siele en 254 lidmate gehad.³¹⁷ Hierdie getalle het natuurlik toegeneem, sodat teen 1961 die sieletal op 1113 tenoor die 523 lidmate te staan gekom het.³¹⁸ Die getal lidmate het teen 1961 met meer as 50% gegroei. Die mynbou-ontwikkeling in die omgewing van Allanridge het grotendeels tot dié toename van lidmate in die gemeente bygedra.

Die Sendinggemeente is in Allanridge in 1953 gestig en was in 1974 met die mondigwording van Allanridgegemeente 21 jaar oud. In die beginjare was die bediening deur die plaaslike Sendingkommissie en later deur die Westelike Sendingraad behartig. Teen 1974 het dit 'n gemiddelde ledetal van 250 gehad. Die gemeente het aanvanklik van evangeliste gebruik gemaak, maar vanaf 1966 het die gemeente haar eie leraar bekom. Rondom die jare van 1974 was Mor. Fritz Khkotha die leraar. Gedurende die laaste week in Julie van 1974 het die gemeente die besoek van dr. A. Hofmeyr van Witsieshoek in die vooruitsig gestel.³¹⁹

Waar daar geografies voorheen slegs mielielande in die noordoostelike deel van die Vrystaat was, het die ontdekking van goud en die ontginning daarvan aanleiding tot 'n selfstandige dorp gegee. Hierdeur het dit demografiese waarde met die ontginning van goud verkry. Alhoewel die omliggende mynskagte as torings van sosio-ekonomiese belang in die gebied verrys het, het ook die torings van die kerk op die gesigseinder as voedende bron van geestelike krag vir al sy mense in die kontrei verskyn. Op die wyse het die kerk ook sy geestelik-religieuse stempel midde in 'n ekonomiese omwenteling kom afdruk.

Dit is in die dor en droë landskap dat die evangelie in harte sou opklink om die allermooiste metaal van geestelike adel en skoonheid na vore te bring. Die samedromming van mense in dié deel van die land het deur middel van hul sosio-

³¹⁵ Anon., *Ned. Geref. Gemeente Allanridge, 1953 – 1974*, p. 8;
Boukommissie-notule Allanridge, 26. 6. 1967; *Soewenier-program*:
Inwyding nuwe Kerkgebou van die Ned. Geref. Gemeente Allanridge, 28. 10. 1967.

³¹⁶ W. J. R. van As, *'n Feesuitgawe van die N.G. Gemeente Allanridge:*

³¹⁷ *Jaarboek van die Ned. Geref. Kerk 1954*, p. 336.

³¹⁸ *Ibid.*, 297.

³¹⁹ Anon., *Feesbrosjyre Ned. Geref. Gemeente Allanridge:*, P. 12.

ekonomiese behoeftes, die dorp, maar veder ook 'n eie kerkgebou op 4 Junie 1953 by wyse van afstigting van die Moedergemeente Odendaalsrus verwesenlik.

Ons het hier 'n natuurlike tendens waar die sosio-ekonomiese die fokus op die mens met sy behoeftes plaas. Hierdie behoeftes omvat die natuurlike infrastrukture wat die komplekse aard soos kerke, skole, hospitale en klinieke, winkels, banke en allerlei openbare behoeftebepalinge van 'n beskawing insluit. Hierteenoor het die geestelik-religieuse 'n onvervangbare rol as voedende krag vir die samelewing op tydelike, maar veral op geestelike terrein geword wat alle aspekte van die maatskaplike lewe omsluit.

Dit is in die lig hiervan dat die kerk en gemeente van Allanridge op 4 Junie 1953 as 'n toring van geestelike krag tot heilwese van die mens se ewigheidswaardes moes verskyn. Hiervolgens is die kerk en gemeente besig om hul aardse roeping volgens Sy genade te vervul.

3. 4 Afstigting van Harmonie

Die ontwikkelingstendens op ekonomiese gebied in Virginia het 'n getalle toename tot gevolg gehad, sodat afstigting van die wyk Harmonie by 'n kerkraadsvergading op 24 Maart 1956 sterk na vore gekom het.³²⁰

Volgens *Die Kerkbode* van 29 Augustus 1956 het die skriba van die Ring van Odendaalsrus berig ontvang dat die Ringskommissie in opdrag van die Ring, die stigting van 'n nuwe gemeente goedgekeur het. Dit is 'n verwysing na die nuwe Gemeente Harmonie, wat op 3 Augustus 1956 gestig is.³²¹

Weens die stigting van die gemeente was dit noodsaaklik dat die grenslyne afgebaken moes word, sodat gemeentelike bearbeiding wettig vasgestel is. Die gemeente se grensgebied tussen Harmonie en Virginia is duidelik omlin: “Die Sandrivier van die plaas Jonkersrus af tot by Rietspruit, dan met Rietspruit tot waar Rietspruit die huidige grootpad tussen Harmonie en Ventersburg kruis, waarna genoemde grootpad tot by die bestaande grenslyn tussen Ventersburg en Virginia strek, nl. Doornhoek wat aan Virginia behoort en Carlie wat aan Ventersburg behoort.”³²²

'n Afbakening tussen Harmonie en Hennenman-Oos: “Die dele van die plase Rebelkop en Doornkop ten noorde van die Harmonie-Ventersburg-pad, Goedbegin, Onverwags, Gelukspan, Somersveld en Saaiplaas met onderverdelings. Al hierdie plase behoort aan Harmonie.”³²³

Die bepaling van grenslyne tussen Harmonie en Welkom: “Saaiplaas met onderverdelings, Kaalvallei, Diamond Mine, Dirksburg en Video behoort aan

³²⁰ *Kerkraadsnotule Virginia*, 24. 3. 1956 VKA.

³²¹ *Die Kerkbode*, 29. 8. 1956, p. 421; B2031 Gedenkblad, *Ned. Geref. Kerk OVS Kerkgebou (10-jarige) 1982 - 1992*.

³²² *Die Kerkbode*, 29. 8. 1956, p. 421.

³²³ *Ibid.*

Harmonie. Die grense is ook tussen Harmonie en St. Helena vasgestel, nl. “Jurgenshof, Tarka, Du Preezlaer en Jonkersrust tot aan die rivier behoort aan Harmonie.”³²⁴

Die eerste verkose kerkraad van die Gemeente Harmonie het uit die volgende lede bestaan: Die ouderlinge wat vir een jaar verkies is, was L. F. Erasmus, J. W. J. Steyn, H. C. M. Jonker, J. D. Marais, C. J. Joubert, H. H. Steyn, R. J. van Niekerk. Die daaropvolgende ouderlinge was vir twee jaar verkies: M. J. Raath, J. J. Bezuidenhout, C. Erasmus, T. I. Delpont, S. J. L. van Niekerk, J. F. Greyvenstein en J. P. Maré.

Die diakens wat vir een jaar verkies is, was J.J. Hurter, D.J. van Deventer, M.J. van Schalkwyk, A. M. Boshoff, C. M. Blignaut, S. J. M. Botha en L. V. Bezuidenhout, terwyl die daaropvolgende diakens vir twee jaar verkies is: W. A. Rabie, M. E. Oosthuizen, H. W. J. van den Berg, J. J. Pretorius, J. F. Fourie, R. J. Wolvaardt en J. van Rensburg.

In dié tyd na afstigting en nog voordat Harmoniegemeente ‘n predikant beroep het, was ds. A. J. de Villiers van Virginia die konsulent wat as voorsitter by die kerkraadsvergadering opgetree het.³²⁵

Die kerkraad het by ‘n kerkraadsvergadering op 3 Augustus 1956 dit wel goed gedink, om vir die eersvolgende drie Sondae vir eredienste, sowel as vir die nagmaal by Virginiagemeente in te skakel. Daar is ook by dié kerkraadsvergadering besluit om die nuutgekose kerkraadslede, die Sondagaand op 19 Augustus 1956 in die kerksaal van Virginia voor te stel. Hierdie kerkraadsvergadering wat op 3 Augustus 1956 gehou is, was ‘n gekose vergadering van onbevestigde kerkraadslede.³²⁶ Gevolglik kon die gekose kerkraad eers met die amptelike voorstelling in die amp van ouderlinge en diakens bevestig word. Hiervolgens is dit voor-die-hand-liggend waarom ‘n datum en tyd daarvoor bepaal is.

Nieteenstaande die doop wat as ‘n tussentydse maatreël saam met Virginiagemeente bedien is, het die kerkraad op 3 Augustus 1956 nietemin besluit dat, die dopelinge van Harmoniegemeente wel in die doopregister van laasgenoemde gemeente aangetoon moes word.³²⁷

In terme van die ontwikkelingsgang in die gemeente het die voorsitter by die betrokke vergadering die kerkraad meegedeel, dat die pastorie in Harmonie voltooi is. Die kerkraad het in die lig hiervan besluit om ‘n omvattende polis van £6 500 op die pastorie uit te neem. Na aanleiding van die besluit is dit aan die voorsitter en skriba opgedra om ‘n polis tot dien effekte uit te neem.

By die kerkraadsvergadering op 3 Augustus 1956 is ook die dankofferlyste bespreek en besluit om dit in al die wyke te laat sirkuleer. Hierdie lyste moes voor of op 10

³²⁴ Ibid.

³²⁵ Ibid., *Kerkraadsnotule Harmonie*, 3. 8. 1956, VKK.

³²⁶ Ibid., 3. 8. 1956.

³²⁷ Ibid.

September 1956 ingehandig word. Dit het daartoe bygedra dat die dankoffer-basaar op 'n latere onbepaalde datum sou plaasvind.³²⁸ Die kerkraad het by 'n kerkraadsvergadering op 20 Augustus 1956 op voorstel van ouderlinge L. F. Erasmus en J. J. Bezuidenhout as sekondant besluit, dat die eredienste van Harmoniegemeente tentatief nog saam met Virginiagemeente gehou word. Die besluit is geneem op afwagting vir die ingebruikneming van Harmoniegemeente se kerksaal, wat in daardie stadium nog nie beskikbaar was nie.³²⁹

By dieselfde vergadering is besluit om tot die Raad van Maatskaplike Sorg toe te tree. Derhalwe is drie verteenwoordigers afgevaardig om die kerkraad op die Raad van Maatskaplike Sorg te verteenwoordig.

Na afloop van bogenoemde kerkraadsvergadering is 'n Gekombineerde Kerkraadsvergadering op 20 Augustus 1956 gehou. Die doel van die vergadering was om na die gebruikelike prosedure 'n kandidaat te nomineer wat as leraar beroep kon word. Die keuse van beroep het op ds. H. S. Theron geval wat 'n medeleraar van Virginiagemeente was.³³⁰

Benewens die Raad van Maatskaplike Sorg is alreeds aandag aan die Sending by die kerkraadsvergadering op 20 Augustus 1956 gegee. Die kerkraad het te kenne gegee dat hulle ten minste drie verteenwoordigers op die Sendingraad moes hê. Die kerkraad het ds. Theron, ouderlinge S. van Niekerk, H. C. M. Jonker verkies om op die Sendingraad te dien. Daarmee gepaardgaande het die kerkraad voorlopig besluit, om die plaaslike Sendingkomitee met die Sendingkomitee van Virginiagemeente, op 'n gesamentlike basis in belang van die sending van die twee gemeentes te probeer koördineer.

Die kerkraad het by laasgenoemde vergadering 'n uitvoerende komitee saamgestel wat uit die volgende lede bestaan het: Ouderlinge R. J. van Niekerk, L. F. Erasmus, S. J. L. van Niekerk, J. P. Maré, J. D. Marais en J. J. Bezuidenhout. Die taak van die komitee was om reëlings vir die ontvangs van die leraar te tref, asook om alle aanverwante aangeleenthede rakende die inwyding van die pastorie te behartig.³³¹

Na aanleiding van 'n kerkraadsvergadering wat op 8 Oktober 1956 gehou is, is dit duidelik dat ds. H. S. Theron die beroep na Harmoniegemeente aangeem het, omdat hy as voorsitter by bogenoemde vergadering opgetree het.³³²

Na gelang van die tyd het die gemeente al hoe meer gestalte as 'n volwaardige gemeente gekry, aangesien daar by 'n kerkraadsvergadering 'n besluit geneem is, om nie slegs ongetroude lidmate te katkiseer nie, maar ook om getroudes te katkiseer. Ds. Theron wat as voorsitter by die vergadering opgetree het, het baie sterk daarvoor gevoel dat die onderskeie katkisasieklasse vir beide groepe afsonderlik moes plaasvind. Die

³²⁸ Ibid.

³²⁹ *Kerkraadsnotule Harmonie*, 20. 8. 1956, VKK.

³³⁰ Ibid., Anon., *Ned. Geref. Kerk Harmonie OVS*.

³³¹ *Kerkraadsnotule Harmonie*, 20. 8. 1956, VKK.

³³² Ibid., 8. 10. 1956.

katkisasieklasse het op die 21 Oktober 1956 na die kinderdien, die Sondagoggend, ‘n aanvang geneem.³³³

Die voorsitter het na aanleiding van die Evangelisasie Komitee, wat op 31 Januarie 1957 gehou is, by ‘n gekonstitueerde kerkraadsvergadering van 12 Februarie 1957, die volgende komitees voorgestel en goedgekeur: Die komitees vir finansies, huisbesoek, probleme en die jeug. Na aanleiding hiervan was die werksaamhede van die Evangelisasie Komitee afgehandel, sodat die kerkraad aandag aan die aangeleentheid van die komitee vir diakoniale aangeleenthede kon gee. Dit het onder meer aangeleenthede soos die hulp van ‘n ouderling gedurende ‘n diaken se afwesigheid, sowel as die teenwoordigheid van die Sosiale Werkster by die vergaderings omvat.

Daar is ook aandag gegee aan die Finansiële Komitee by die betrokke kerkraadsvergadering, waar sake rakende die komitee op Maandag, 10 Desember 1956 afgehandel is.

Die kerkraad het ook op 12 Februarie 1957 by ‘n Gewone Kerkraadsvergadering aandag aan bou-aangeleenthede soos kerkbou gegee. Die tipe en grootte van die kerkgebou is deur die kerkraad aanvaar. Die kerkraad het ook algemeen aanvaar dat ‘n orrel ten bedrae van £2150 00 bestee word. Op voorstel van L. F. Erasmus en gesekondeer deur S. J. L. van Niekerk het die kerkraad toestemming verleen dat ‘n orrel wel bestel mag word, mits ‘n lening daarvoor van £20 000 toegestaan kon word. Desnieteenstaande is die aangeleentheid aan die Uitvoerende Komitee opgedra om die nodige reëlings vir sodanige lening te bekom. Hierna het die kerkraad voortgegaan om algemene sake op die agenda te bespreek.³³⁴

In 1957 het die kerkraad uit die volgende lede bestaan, nl. Ouderlinge L. F. Erasmus, J. W. J. Steyn, H. C. M. Jonker, J. D. Marais, C. J. Joubert, H. H. Steyn, J. J. Bezuidenhout, C. Erasmus, L.J. van Niekerk, T.I. Delport, S.J.L. van Niekerk, J. F. Greyvenstein, J. P. Maré; en die diakens was J. J. Hurter, W. A. Rabie, M. E. Oosthuizen, H.W.J. van den Berg, D.J. van Deventer, M.J. van Schalkwyk, J. J. Pretorius, J. F. Fourie, A. M. Boshoff, R. J. Wolvaardt, C. M. Blignaut, S. J. M. Botha, J. V. Bezuidenhout, J. van Rensburg.³³⁵

Volgens die *Verslag van die Staat van die Godsdien* het ds. Theron op 10 April 1957 met betrekking tot “Die waarneming van die huisgodsdien; die onderwys van die kinders – godsdienstig en sekulêr; die persoonlike geestelike bearbeiding van die onderhawiges” soos volg gerapporteer:

Hieroor kon hy moeilik daarvoor rapporteer, aangesien hy slegs ‘n bietjie meer as twee maande in die gemeente was om te rapporteer. Volgens hom was daar voldoende onderwysfasiliteite en dat godsdien in die gemeente ook sy regmatige plek kry. Volgens hom het ongeveer 25% van die lidmate die eredienste bygewoon. Daarteenoor

³³³ Ibid.

³³⁴ Ibid., 12. 2. 1957.

³³⁵ *Jaarboek van die Ned. Geref. Kerk*, 1957, p. 332.

het tussen 30 tot 40% die nagmaaldienste bygewoon en dat die ouers gereeld hulle kinders laat doop het.

Die verslag wat 'n omskrywing van kerklike eiendom omvat, het ds. Theron soos volg verklaar: "Slegs 'n tydelike monteersaal is opgerig vir openbare geleentehede. 'n Doelmatige pastorie is ook reeds opgerig voor afstigting."³³⁶

Hy het oor die geestelike lewe in die gemeente verklaar dat hy graag meer daarvoor wou rapporteer, aangesien weinig daarvan tereg kom. Hy was van mening dat dit moeilik is om vas te stel wat met die geestelike lewe bedoel word. Sy opvatting was dat die Ring dit duideliker moes uitspel.³³⁷

Hierdie gemeente was ook by sendingwerkzaamhede betrokke, aangesien gereelde verslae oor sendingaktiwiteite aan die kerkraad voorgelê is. 'n Voorbeeld hiervan is die verslag oor die betrokke jaar se sendingaktiwiteite wat aan die kerkraad op 9 April 1957 voorgehou is. Die betrokke sendeling wat die jaarlikse verslag aan die kerkraad voorgelê het, het die kerkraad bedank vir die voorreg dat hy die kerkraad kon toespreek. Daarnaas het hy ook die hoop uitgespreek dat al die verrigtinge en besprekinge in die gemeente nog van groot waarde sou wees.³³⁸

Ds. Theron was in 1957 erg bekommerd oor die ongewenste kerkbesoek van die kerkraadslede. Hierdie saak is gedurende 'n kerkraadsvergadering op 11 Junie 1957 aangespreek. Na aanleiding van die register wat in die konsistorie gehou is, het hy syfers aan die kerkraad voorgehou wat sy bewering van swak kerkbywoning gestaaf het. Die leraar het aangevoer dat dit 'n ernstige saak is wat nie langer geduld kon word nie.

Ouderling J.P. Maré het voorgestel dat die aanbeveling soos met die jongste Evangelisasie Komitee aanvaar is, oorweeg word. Die aanbeveling was dat 'n komitee uit twee ouderlinge en een diaken saamgestel word. Die oogmerk van die komitee was om dissiplinêre stappe te neem teen kerkraadslede wat hulle aan pligversuim skuldig maak. Ouderling J.J. Bezuidenhout het die aanbeveling gesekondeer, terwyl ouderling S. J. L. van Niekerk ook die effektiwiteit van sodanige verkiesingstelsel van kerkraadslede bevraagteken het. Die vraag is dus gevra: of daar van die beste manier gebruik gemaak word, om die gewenste persoon tot die kerkraad te verkies.

'n Voorstel is ook gedurende die kerkraadsvergadering gemaak om aan elke kerkraadslid 'n skrywe te rig, waarin hy gevra word of hy nog op die kerkraad wil dien. Hierdie voorstel het algemeen byval gevind. Hierdie verwikkelinge het daartoe bygedra om die Sekretaris vir Kerkherstel en Evangelisasie vir 'n konferensie te nader, sodat 'n moontlike oplossing vir die aangeleentheid gevind kon word.

³³⁶ Bylae 16.1. Harmonie. *Verslag: Staat van die Godsdienste*, 10. 4. 1957.

³³⁷ Ibid.

³³⁸ Ibid., 9. 4. 1957.

Na afloop van die bespreking is drie kerkraadslede verkies om op die komitee van dissiplinêre aksie te dien. Hierdie lede was ouderlinge J. P. Maré, J. J. Bezuidenhout en diaken M. J. van Schalkwyk. Die kerkraad het hierna die verslae van die verskillende komitees behandel.³³⁹

Die gemeente het 'n verdere sprong geneem toe die stigting van 'n Bybelskool gedurende 'n kerkraadsvergadering op 11 Februarie 1958, deur die voorsitter behandel is. Volgens die voorsitter is die hele idee van 'n Bybelskool om die gemeentelike met die nodige agtergrondkennis van die Bybel toe te rus. Die kennisverryking sou ook vir die ouderlinge by hulle wyksbidure goed te pas kom. Hieroor was die kerkraad eenparig en die Bybelskoolklasse sou voortaan op Donderdagaande, na afloop van die weeklikse bidure in die kerksaal plaasvind. Die kerkraad het ook besluit dat die bidure in die vervolg om 7:00 die aand begin.³⁴⁰

In die ontwikkelingsgang van die gemeente is nog 'n mylpaal behaal toe die kerkraad op 2 Augustus 1958, die inwyding van die kerkgebou behandel het. Die voorsitter het aan die kerkraad meegedeel dat die inwyding van die kerkgebou na verwagting gedurende die eerste naweek van Oktober sou plaasvind.³⁴¹ Daarbenewens is op 'n Gekombineerde Kerkraadsvergadering van 12 Augustus 1958, die volgende kerkraadslede verkies: Ouderlinge ? Brandt, (i.s.) Rautenbach, H. J. Bam, P. J. van Zyl, J. J. Bezuidenhout, F. F. Greyvenstein, J. P. le Roux, V. Louw, H. G. Venter, J. P. Maré, D. S. Pringin, Horn, A. S. Roux, P. M. Bester, S. J. Grové, F. J. Malan. Hierteenoor was die diakens L. van der Berg, C. M. Blignaut, R. Pretorius, C. Würth, J. P. Marx, M. T. S. Meyer, R. J. Wolvaardt, J. Williamson, E. T. Pretorius, L. J. J. Spies, W. Watermeyer.³⁴²

In dié tyd was gemeentelike uitbreiding 'n algemene verskynsel, wat ongetwyfeld aan die ekonomiese uitbreiding van die mynboubedryf toe te skryf is. Die uitbreiding het veroorsaak dat al hoe meer mense in die Goudveld geakkommodeer moes word. Gevolglik was die kerke oor die algemeen allermens gespaar. 'n Voorbeeld hiervan is toe die voorsitter op 11 Augustus 1959 by 'n kerkraadsvergadering die kwessie van gemeentelike uitbreiding behandel het. Die kerkraad het voor 'n belangrike keuse te staan gekom. Hulle moes besluit op 'n medeleraar vir die Saaiplaaswyk, of andersins die deurvoer van gemeentelike afstigting. In die geval van afstigting was die gemeente genoop om aan die afgestigte gemeente 'n bruidskat te gee. Dientengevolge hiervan het die voorsitter die vergadering vir bespreking oopgestel. Diaken Meyer was ten gunste van afstigting wat moontlik aan die uitbreiding op Harmonie toegeskryf kon word.

Volgens voormelde bespreking wou diaken Watermeyer weet hoe groot 'n gemeente moet wees, om vir 'n medeleraar in aanmerking te kom. Die voorsitter het geantwoord dat plus minus 800 lidmate as voldoende beskou is.

³³⁹ Ibid., 11. 6. 1958.

³⁴⁰ *Kerkraadsnotule Harmonie*, 11. 2. 1958, VKK.

³⁴¹ Ibid., 2. 8. 1958; *Ned. Geref. Kerk OVS*.

³⁴² Ibid.

Die afgestigte gemeente sou in elk geval nie 'n tekort aan lidmate hê nie, omdat die gemeente na beraming teen die einde van 1960 steeds 'n lidmatetal van ongeveer vyf honderd in die vooruitsig gestel het. Die voorsitter het die kerkraad meegedeel dat sowat twee honderd-en-vyftig lidmate alreeds in Saaiplaas woonagtig is. Volgens ouderling Maré mag daar nie met die bearbeiding van die lidmate aldaar gesloer word nie. Hy het verder geglo dat die nuwe intrekkers behoort deel van die gemeenskap te wees. Die voorafgaande beweegredes het die spreker oortuig dat 'n medeleraar so gou moontlik beroep moes word. Nadat alle besonderhede van die gemeente se inkomste nagegaan is, het die kerkraad besluit om 'n medeleraar te beroep. Op voorstel van diaken Watermeyer het die kerkraad besluit om 'n medeleraar by die eersvolgende kerkraadsvergadering te beroep. Hierdie voorstel is met 26 teenoor 4 stemme aanvaar.³⁴³

Ds. H.A. Roux van Senekal-Noordgemeente is op 8 September 1959 deur die kerkraad beroep, dit wil sê, nadat die gebruikelike prosedure vir sodanige beroep deurgewerk is. Die voorsitter het ook by die vergadering gemeld dat die komitee van die Sendingraad toestemming vir die beroep van 'n naturelle leraar vra, om die gemeentes van Harmonie en Virginia met die bearbeiding van die naturelle behulpsaam te wees. Die voorsitter het die kerkraad meegedeel dat die salaris van die leraar deur twaalf gemeentes in die Goudveld betaal word. Daarby sou die salaris van die evangelis wat van Virginia na Harmonie oorgeplaas is, deur laasgenoemde gemeente betaal word. Die kerkraad het ook hulle goedkeuring hiervoor gegee.³⁴⁴

Ds. H. A. Roux het nie die beroep aanvaar nie en 'n beroep is toe op ds. P. Grobbelaar van Oos-London Noord uitgebring.³⁴⁵ In effek moes ds. Grobbelaar die beroep bedank het, omdat ds. F.J. van der Merwe van Jagersfontein op 10 November 1959 deur die kerkraad beroep is.³⁴⁶

Die mislukte pogings om 'n medeleraar te beroep het op voorstel van ouderling Malan by 'n kerkraadsvergadering op 8 Desember 1959 daartoe gelei, dat Saaiplaas die geleentheid gegun moes word om oor afstigting te besin. Die kerkraad het dit so aanvaar en besluit om gedurende Februarie 1960 daarmee voort te gaan. Die aangeleentheid tot afstigting is toe in beginsel goedgekeur. Derhalwe is 'n afstigtingskomitee vir die afstigtingsaangeleentheid goedgekeur.³⁴⁷

Op 9 Februarie 1960 het die voorsitter gedurende 'n kerkraadsvergadering vermeld dat die afstigtingskomitee by die kerkraad wil aanbeveel om 'n medeleraar te beroep, maar dat die kwessie van afstigting ook die nodige aandag moes geniet. Hierdie verwickelinge om 'n medeleraar te beroep het daartoe gelei dat dit eers by 'n gekombineerde kerkraadsvergadering bespreek word, wat deur 'n gewone kerkraadsvergadering voorafgegaan sou word.

³⁴³ *Kerkraadsnotule Harmonie*, 11. 8. 1959, VKK.

³⁴⁴ *Ibid.*, 8. 9. 1959.

³⁴⁵ *Ibid.*, 13. 10. 1959.

³⁴⁶ *Ibid.*, 10. 11. 1959.

³⁴⁷ *Ibid.*, 8. 12. 1959.

Die kerkraad het op 12 April 1960 voortgegaan om 'n medeleraar te beroep. Die keuse het op ds. J. C. Bezuidenhout van Barkley-Oos geval. Hierdie beroep was nie suksesvol nie, sodat die kerkraad op 14 Junie 1960 'n beroep op J. H. Louw van Luckhoff uitgebring het.³⁴⁸ Die voorafgaande beroep was ook nie suksesvol nie, sodat die kerkraad op 15 Augustus 1960 deur middel van 'n finale loting op ds. E. C. Kriel besluit het.³⁴⁹

Teen 1960 het Harmoniegemeente 2160 siele teenoor die 950 lidmate gehad. Hiervolgens is dit te begrype dat die gemeentelike omvang 'n medeleraar geregverdig het.³⁵⁰

Nadat 'n hele aantal beroepe op medeleraars misluk het, het die voorsitter die kerkraad weer eens versoek om 'n medeleraar te beroep. Hy het ook om toestemming by die kerkraad gevra vir die sirkulasie van waarborglyste in Saaiplaas, wat toe nog 'n gedeelte van die gemeente was. Die bedoeling was om die gevoelens van die lidmate vir moontlike afstigting te toets.

Die kerkraad het hierna die gebruiklike prosedure gevolg om 'n medeleraar te beroep. Die name van kandidate wat op die groslys verskyn het, was onder andere: di. E. A. van Niekerk van Springs-Noord, J. H. L. Wannenburg van Carletonville, H. B. Huisamen van Theunissen, D. H. Botes van Exelsior, F. P. Myburgh van Pietermaritzburg, B. J. Schutte van Vryburg, C. P. Brandt van Roodepoort, F. J. C. van Loggerenberg van Richmond, M. Kruger van Ontdekkers, S.B.J. van Rensburg van Dagbreek, H. A. Roux van Senekal, en F.F. de Vos. Die beroepskeuse het op laasgenoemde leraar geval.³⁵¹

Die kerkraad het in die lig van ds. De Vos se aanvaarding van die beroep op 11 Oktober 1960 by 'n Gekombineerde Kerkraadsvergadering, 'n reëlingskomitee saamgestel vir die leraar se ontvangs³⁵²

Enkele maande nadat ds. De Vos in die gemeente werksaam was, is by 'n kerkraadsvergadering op 9 Mei 1961 'n besluit geneem dat, beide di. Theron en De Vos oor Pinkster as tema sou praat. Ds. Theron sou 'n historiese agtergrond skets hoe die idee van Pinkster ontstaan het. Daarteenoor sou ds. De Vos in breë trekke oor Pinkster uitwei.

Ds. Theron het breedvoerig oor die ontstaan van die Pinksterbidure gepraat. Volgens hom het dit vanaf 1861 'n vaste instelling in die Ou Kaapse Kerk geword. Die feit is gekonstateer dat dit in die Ou Paarl posgevat het. Die N.G. Kerk is die enigste kerk wat Pinksterbidure hou wat net na Hemelvaart plaasvind. Hierdie idee het by 'n klein kern begin en daarna het dit versprei en vinnig posgevat. Dit het volgens hom aanleiding tot

³⁴⁸ Ibid., 12. 4. 1960; Ibid., 14. 6. 1960.

³⁴⁹ *Kerkraadsnotule Harmonie*, 15. 8. 1960, VKK.

³⁵⁰ *Jaarboek Ned. Geref. Kerk*, 1960, p. 299.

³⁵¹ *Kerkraadsvergadering Harmonie*, 13. 9. 1960, VKK.

³⁵² Ibid., 11. 10. 1960.

‘n herlewing gegee. Dit het oorspronklik by ‘n ds. G. W. A. Van der Lingen posgevat en vandaar uitgebrei.³⁵³

Ds. De Vos het vir ds. Theron hartlik bedank vir die verduideliking en na die sing van Ges.62 vers 1, was ds. De Vos aan die woord. Hy het in sy rede uitgewei oor Pinkster en uit Matt. 28:19 aangehaal. Hy het onder meer aangevoer: “Ons is nou in die bediening van die Heilige Gees, soos die dissipels saam met Jesus beweeg het. Jesus was aan die ou wêreld bekend en sigbaar in sy oorspronklike staat, soos God die Vader Jesus geskep het in geregtigheid en heiligheid. Pinkster moet die algemene alledaagse toedrag van sake wees. Dit moet nie abnormaal wees nie.”³⁵⁴

Hierna het die kerkraad vir pouse verdaag. Nadat ds. Theron en ds. De Vos en verskeie van die kerkraadslede hulle opinies gegee het, het die volgende lede aan gebed deelgeneem. Ds. Theron, ouderlinge J. P. Marx, C. Joubert en ds. De Vos. Hierna het die vergadering verdaag.³⁵⁵

Intussen het ds. Theron besluit om die gemeente te verlaat, omdat die Finansiële Komitee gedurende ‘n kerkraadsvergadering op 11 Julie 1961 besluit het, om ‘n R100 aan ds. Theron te skenk. Dit sou aan hom oorhandig word die dag waarop hy die gemeente verlaat. Hiervolgens het ds. Theron die gemeente in 1961 verlaat. Dit is ook nie genotuleer of hy na enige gemeente beroep is nie.

By dieselfde kerkraadsvergadering het die kerkraad aan die kommissie van ondersoek opdrag gegee om die moontlikheid van afstigting van Saaiplaas te ondersoek. In hulle taak moes hulle met die volgende aspekte rekening hou: a) “Die posisie van die Gemeente Harmonie met die oog op afstigting; b) Die moontlike verkryging van persele vir ‘n kerksaal en pastorie; c) Die bepaling van grense vir die onderskeie gemeentes; d) Die verdeling van bates en laste tussen die gemeentes sowel as die bruidskat wat gewoonlik by afstigting ter sprake kom.”³⁵⁶ In die laaste plek is ook die korrekte hantering van alle relevante gewens as van wesenlike belang aangeraak.³⁵⁷

Teen 1961 het die gemeente 3 250 siele teenoor 1 300 lidmate gehad.³⁵⁸ Die gemeente was taamblik groot en die mynbounywerheid het al hoe meer ‘n oorheersende ekonomiese rol op plaaslike sowel as op nasionale vlak vervul. Die Vrystaatse goudmyne kan nie in dié verband onderskat word nie, want die Oos-Randse se goudmyne was geleidelik besig om uitgeput te raak. ‘n Verdere toestroming van mense na die Goudveld sou dus meer lidmate vir die gemeente en selfs vir die ander

³⁵³ Ibid., 9. 5. 1961; G. Hofmeyr, red., *N. G. Kerk 350: Eenhonderd bakens in die geskiedenis van die Nederduitse Gereformeerde Kerk 1652 – 2002*, p.120.

³⁵⁴ Ibid., 9. 5. 1961.

³⁵⁵ Ibid.

³⁵⁶ *Kerkraadsnotule Harmonie*, 11. 7. 1961, VKK.

³⁵⁷ Ibid.

³⁵⁸ *Jaarboek van die Ned. Geref. Kerk*, 1961.

gemeentes tot gevolg hê. Hiervolgens was dit sinvol in die stadium om die moontlike afstigting van Saaiplaas van Harmoniegemeente te ondersoek.

3. 5 Die stigting van Reitzpark

Dit was voorheen 'n wyk van Welkomgemeente. Die feit dat die wyk meer intensiewe bearbeiding moes kry, het noodgedwonge tot die stigting van die gemeente aanleiding gegee. Hierdie gemeente is op 9 Augustus 1957 gestig. Dit het onder die Ringsressort van Odendaalsrus geval.

Die noordelike grenslyn van Oos na Wes is soos volg bepaal: “Die ou grens tussen Odendaalsrus-Oos en Welkom, wat nou as die grens tussen Odendaalsrus-Oos en Reitzpark bekend staan.

Die westelike grens: Van 'n punt waar die verlenging van Arraratweg tot waar dit die Odendaalsrus-Welkom-spoorlyn sny, dan van Wes na Oos al met die spoor tot in Koppie Alleen-weg; dan suid met Koppie Alleen-weg tot by Vaalsirkel; dan in 'n oostelike rigting met Jan Hofmeyrweg tot waar dit Hennenman-Oosgemeente raak by die plaas Homestead (wat aan Hennenman-Oos behoort); dan in 'n noordelike rigting oor die treinspoor tot by Kaalvalleyplaas (wat aan Reitzpark behoort), en verder noord al met die bestaande grens tussen Hennenman en Welkom, tot waar die grens die Odendaalsrus-oosgrens raak.”³⁵⁹

Die kerkraadslede – ouderlinge vir een jaar: A. Strydom, Z. van Staden, J. H. Schultz, H. P. de Necker, P. J. Theron, J. L. du Plessis en J. P. Sheriff. Die ouderlinge vir tweejaar: J. J. Swanepoel, D. van Tonder, C. Matthee, A. Steynberg, H. J. Pretorius, P. W. Venter, A. J. Oosthuizen en A. J. du Plooy. Diakens vir eenjaar: S. Niemann, T. Prins, G. Viljoen, J. H. Gouws, J. van Tonder, A. J. de Klerk, E. C. le Roux en H. Engelbrecht. Diakens vir tweejaar: M. Wehmeyer, F. Pritchard, J. J. C. Schultz, J. Vermeulen, J. J. Gerber, J. S. van Biljon en J. B. van Niekerk.”³⁶⁰

Nadat die gebruikelike prosedure op 'n kerkraadsvergadering op 11 Oktober 1957 gevolg is, het di. J. W. W. du Preez van Hennenman, P.W. Marais van Odendaalsrus, E. Ellis van Uitenhage en R. Cronje van Bremersdorp op die nominasielys verskyn.

Die keuse van die vergadering het op ds. Du Preez geval. Daarna is oorgegaan om kerkraadslede te kies om die vakatures te vul. J. de Wet en P. J. Bronkhorst is toe as diakens gekies.

Hierna is die kommissie van ondersoek ontbind wat met die bedankings van gekose kerkraadslede gemoeid was. Dit is op voorstel van diaken J.B. van Niekerk en ouderling J. J. Swanepoel gedoen. Die aangeleentheid van die huur van 'n pastorie het toe by die vergadering te berde gekom. Die kerkraad het die betrokke kommissie

³⁵⁹ *Die Kerkbode*, 11. 9. 1957, p. 483.

³⁶⁰ *Ibid.*

versoek om 'n geskrewe kontrak van die verhuurder met al die relevante bepalings van huurgelde, termynvoorwaardes ensovoorts so gou moontlik te verky.³⁶¹

'n Boukommissie is ook by die vergadering saamgestel en het uit J. L. du Plessis, J. J. Swanepoel, H. P. de Necker, A.J. du Plooy en die Skriba bestaan. Die Boukommissie sou tentatief vir die onderhandelinge met 'n argitek rakende die bouplanne van 'n pastorie verantwoordelik wees.

Die vergadering het ook op 'n Aksiekomitee besluit, hoewel die doelstelling daarvan nie verklaar is nie. Hierdie komitee is ook deur enkele kerkraadslede soos die voorsitter, H. P. de Necker, J. H. Schultz, D. F. van Tonder en die Skriba saamgestel.³⁶²

Benewens die voorafgaande het die kerkraad ook op 'n Finansiële Kommissie besluit. Die kommissie het die voorsitter en kerkraadslede soos J. M. van Tonder, Z. A. van Staden, E. C. le Roux, J. B. van Niekerk, A. Engelbrecht en die Skriba ingesluit.

Die kerkraad het by dieselfde vergadering 'n brief van die susters in die gemeente behandel, om funksies te hou ten bate van die boufonds, orrelfonds of enige ander fonds waarvoor die geld aangewend kon word.³⁶³

Op 14 Desember 1957 het die kerkraad ouderling P. J. Theron as lid van die Boukommissie in die plek van ouderling J.L. du Plessis benoem. Die lede van die Boukommissie soos De Necker, du Plooy en Theron moes as afvaardiging vir die moontlike huur van 'n pastorie in Koppie Alleen onderhandel of andersins vir 'n verminderde huurgeld van 'n pastorie in Nyalastraat wat nie oor 'n stoof beskik nie.

Die kerkraad het intussen besluit om 'n lening van £6 500 van die Kerkkantoor te leen, asook die rente op die bedrag wat oor 'n tydperk van eenjaar strek. 'n Verdere bystand van £600 is ook vir die lopende uitgawes vir eenjaar aangevra.

Die kerkraad het ook besluit om 'n salaris van £7.10s. aan die koster te betaal, maar met voorbehoud dat hy 'n naturel of hulpwerker op eie onkoste moes aanstel om hom met die skoonmaak van die saal behulpsaam te wees. Hierby inbegrepe ook die bereidwilligheid van ten minste twee diakens, om Sondagaande, na afloop van die erediens met die wegpak van die stoele te help.

Dit wil voorkom dat ds. Du Preez die beroep aanvaar het, omdat die kerkraad 'n Program Komitee benoem het vir die ontvangs van die leraar en sy gesin. Hierdie komitee het uit die waarnemende voorsitter en drie kerkraadslede bestaan.

Die kerkraad het ook aandag aan relevante korrespondensie gegee soos die nuwe bestuur van die K.J.V., wat aan die kerkraad vir goedkeuring voorgelê is.

³⁶¹ *Kerkraadsnotule Reitzpark*, 11. 10. 1957, VKK.

³⁶² *Ibid.*

³⁶³ *Ibid.*

Daarbenewens is ‘n skrywe van die Dorpsbestuur rakende die aanbieding van erf 7208 in plaas van erf 7543 teen ‘n bedrag van £555 plus £15 vir die opstel van die koopakte, seëls, diagramme en diesmeer in oënskou geneem. Die kerkraad was tevrede met die alternatiewe perseel wat aangebied is.³⁶⁴

Gedurende ‘n kerkraadsvergadering wat op 21 Desember 1957 gehou is, het die argitek die bouplan van die pastorie aan die kerkraad voorgehou. Die kerkraad het die bouplan met geringe wysigings goedgekeur. Daarna het die argitek die kerkraad bedank vir die vertrouwe wat in hom gestel is. Hy het ook sy wens vir ‘n aangename samewerking in die toekoms uitgespreek. Hierna het die kerkraad die program van die komitee vir die ontvangs van ds. Du Preez en sy gade goedgekeur.³⁶⁵

By ‘n daaropvolgende kerkraadsvergadering wat op 8 Februarie 1958 gehou is, het die bearbeiding van die gemeente ter sprake gekom. Die kerkraad het besluit dat die bearbeiding van die gemeente deur ‘n registerstelsel gereguleer word. Die diakens en ouderlinge sowel as die leraar sou elkeen van ‘n register voorsien word. Die idee was om te handel volgens aantekeninge wat in die register of registers aangetoon is. Daarnaas sou die ouderlinge en diakens afsonderlik vergader om verslag aan die leraar en skriba te doen. Die diakens moes maandeliks die wyke besoek, terwyl die ouderlinge dit kwartaalliks moes doen. Hiervoor is waardering vir die registerstelsel uitgespreek, asook vir die registers wat aan die kerkraad geskenk is.

Daar is ook by die vergadering besluit om verteenwoordiging op die Raad van Maatskaplike Sorg te hê. In die lig hiervan is die voorsitter, diaken J. J. C. Schultz en ‘n suster van die Sustersvereniging aangewys om die gemeente op die betrokke Raad te verteenwoordig.

Die kerkraad het ook komitees vir die Sending, Sondagskool, Evangelisasie en ‘n Eiendomskommissie in die lewe geroep. Die onderskeie lede is deur die kerkraad verkies om aan die diversiteit van gemeentelike bearbeiding te voldoen. Elke partikuliere funksie rakende gemeentelike werksaamhede is deur die onderskeie komitees en kommissies as hulpvoorsieningskomponente daargestel.³⁶⁶

Volgens afkondigings wat by die eredienste in Maart 1958 gemaak is, is dit duidelik dat die K.J.V. by verskillende lidmate in die gemeente gesing het. Daarby is ‘n Evangelisasie-veldtog ook in dieselfde maand in die gemeente geloods. Die gemeentelike biduur het gewoonlik Woensdagaande om 7:30 plaasgevind. Daarenteë het die Sustersbiduur gewoonlik op Donderdagmiddag om 3:30 plaasgevind.³⁶⁷

Volgens die *Verslag van die Staat van die Godsdienste* is in April 1958 soos volg gerapporteer: “Volgens waarneming van die ouderlinge is die pligte teenoor huisgodsdienste groteliks verwaarloos, behalwe by ‘n minderheid. Die onderwys van die

³⁶⁴ *Kerkraadsnotule Reitzpark*, 14. 12. 1957, VKK.

³⁶⁵ *Ibid.*, 21. 12. 1957.

³⁶⁶ *Ibid.*, 8. 2. 1958.

³⁶⁷ *Afkondigingsboek Reitzparkgemeente*, 2 – 24 Maart 1958, VKK.

kinders word goed behartig, die sekulêre van die godsdiensonderwys kom daar nie veel meer tereg as om die kinders Sondagskool toe te stuur nie, hier is gelukkig uitsonderings. Geestelike onderrig aan onderhoriges geskied baie seldsaam.”³⁶⁸

Volgens ‘n kerkraadsvergadering op 5 Julie 1958 het die kerkraad reëlings getref vir die verhuising vanaf die ou huurhuis as pastorie in Nyalastraat na die nuwe pas voltooide pastorie. Alle reëlings vir die inwyding daarvan is getref en dat ds. McDonald die wydingsrede sou hou. Die kerkraad het ook aan die Boukommissie opdrag vir die uitleg van die tuin gegee. Alle praktiese en aanverwante aangeleenthede rakende die tuin, sowel as die pastorie sou die verantwoordelikheid van die Boukommissie wees.³⁶⁹

Ds. Du Toit was die waarnemende voorsitter by die kerkraadsvergadering op 24 Julie 1958, aangesien ds. Du Preez op 24 Julie 1958 oorlede is. Dit wil blyk dat hy slegs enkele maande in Reitzparkgemeente was toe hy oorlede is. Daar is egter ongelukkig leemtes in die notule van die plaaslike gemeente, wat nie spesifiek sy aankoms in die gemeente aantoon nie.

Die nodige begrafnisreëlings het om 2:30, op Saterdag, 26 Julie 1958 uit die Kroonheuwelkerk in Kroonstad plaasgevind. Die roudiens is deur ds. McDonald van Hennenman waargeneem. By die geleentheid het twaalf lede van die kerkraad as draers opgetree. Hulle was Z. A. van Staden, J. J. Swanepoel, A. J. du Plooy, D. F. van Tonder, A. H. Strydom, H. J. Pretorius, F. O. Pritchard, T. J. Prins, G. J. Viljoen, J. J. C. Schultz, J. J. van Zyl en E. C. le Roux.³⁷⁰

By bovermelde kerkraadsvergadering is ook die hoeksteenlegging van die kerkgebou behandel. Die kerkraad het besluit om nie die datum van die hoeksteenlegging te verander nie. Die datum was steeds 30 Augustus 1958 waarop besluit is. Die kerkraad het ook besluit dat wyle ds. Du Preez se gade die hoeksteen moes lê en dat die bewoording dieselfde moes bly. Die kerkraad het besluit dat ‘Mev’ vooraan op die hoekstaan aangebring moes word, terwyl ‘Ds. Du Preez oorlede 24 Julie 1958’ onder aan op die steen aangetoon moes word.³⁷¹

Die kerkraad het op 9 Augustus 1958 besluit dat ‘n leraar nie voor die einde van Oktober 1958 beroep moes word nie. Die rede hiervoor is nie aangetoon nie, maar moontlik hou dit verband met praktiese oorweginge. Die oorlede leraar se gade was moontlik nog in die pastorie gehuisves. Hoe dit ook al sy, dit is bespiegeling en die notule of aanverwante dokumentasie voer nie die redes aan nie.

‘n Baie netelige aangeleentheid het by genoemde vergadering te berde gekom. Daar is by die kerkraadsvergadering vermeld van kerkraadslede wat hulle skuldig aan drankmisbruik maak. Die opvatting was dat diegene wat op die kerkraad wil dien, ‘n sobere lewe moet voer. Die gedagtegang was dat hulle eerder moes bedank as om hulle

³⁶⁸ Bylae 16.1 Reitzpark. *Verslag: Staat van die Godsdiens, 13. 4. 1958.*

³⁶⁹ *Kerkraadsnotule Reitzpark, 5. 7. 1958, VKK.*

³⁷⁰ *Ibid.*, 25. 7. 1958.

³⁷¹ *Ibid.*

aan sterk drank skuldig te maak. Die kerkraad het dit gerade geag om ouderlinge J.H. Schultz en A.J. du Plooy af te vaardig om sodanige aangeleenthede te ondersoek. Die kerkraad het hulle gemaan om taktvol en ferm op te tree.

Laasgenoemde ouderlinge het ook op die samewerking van die kerkraad staat gemaak, sodat die werk van die Heer en Meester daardeur beter gedien word. Die versoek is ook tot die kerkraad gerig om in die vervolg die nominasies vir kerkraadslede versigtiger te oorweeg.³⁷² In effek beteken dit dat die kerk strydende, maar ten diepste ook triomferende moet wees. Hiertoe is die kerk geroep om 'n lig in die wêreld te wees. Dit is in die konteks hiervan dat die afgevaardigde ouderlinge op die steungewende bystand van die medebroers in Christus 'n beroep gemaak het.

Die kerkraad het op 6 November 1958 'n beroep op ds. W. P. Roux van Boksborg-Oos uitgebring. Die kandidate wat genomineer is, was di. D. A. Hattingh van Wesselsbron, R. L. Cronje van Breyton, J. O. de Waal van Kroonheuwel, E. J. Matthee van Hermanus, C. A. du Plessis van Middelburg-Suid (Tvl), J. J. K. van der Merwe van Wilgehof, J. D. Heroldt van Brakpan, L. C. S. Haasbroek van Schweizer-Reneke, J. J. Vorster van Kroonstad-Noord, J. J. F. Boshoff van Linden, P. du Toit van Heidelberg (Kaa), A. du Toit van St. Helena.³⁷³

Dit wil voorkom dat ds. Roux nie die beroep aangeneem het nie, want op 4 Desember 1958 na voltooiing van die nominasielys het die keuse op ds. C. A. du Plessis van Middelburg-Suid (Tvl) geval. Die kerkraad het ook besluit dat die inwyding van die nuwe kerkgebou gedurende die naweek van 6 - 7 Desember 1958 sou plaasvind.³⁷⁴

Die gemeente was steeds nie suksesvol om 'n leraar te bekom nie, want op 8 Januarie 1959 is 'n verdere beroep op ds. J. J. de Klerk van Tygerberg uitgebring. Op 'n daaropvolgende kerkraadsvergadering is ds. J. D. Cilliers van Ottosdal andermaal beroep. Op 7 Maart 1959 is ds. A. J. Pienaar van Arcadia, Pretoria beroep. Op 4 April 1959 is weer 'n beroep op proponent W. L. F. Botes van Marquard uitgebring. Hy het die beroep aanvaar en is op Saterdagand, 30 Mei 1959, in die gemeente as leraar bevestig.³⁷⁵

In 1959 toe die gemeente nog geen leraar gehad het nie, het die sieletal op 1 237 en die lidmatetal op 596 te staan gekom. In dié tyd was ds. A. du Toit van St. Helenagemeente die konsulent van Reitzparkgemeente. Die kerkraad het toe uit die volgende lede bestaan, nl. Ouderlinge D. F. van Tonder, J. J. Swanepoel, A. J. I. Wasserman, G. J. Viljoen, I. S. du Plessis. Die skriba en kassier was G. J. Viljoen.³⁷⁶

Na 'n kort verblyf van ds. Botes in die gemeente het hy sy demissie by 'n kerkraadsvergadering op 10 September 1961 ontvang. Hierna is oorgegaan tot die

³⁷² Ibid., 9. 8. 1958.

³⁷³ Ibid., 6. 11. 1958.

³⁷⁴ Ibid., 4. 12. 1958.

³⁷⁵ Ibid., 8. 1. 1959, 6. 2. 1959, 7. 3. 1959, 4. 4. 1959, 29. 4. 1959.

³⁷⁶ *Jaarboek van die Ned. Geref. Kerk*, 1959, p. 317, VKK.

beroep van 'n ander leraar. Uit 'n groslys van twintig name is ds. J. F. Kelber van Barkly-Wes beroep.³⁷⁷ Die kerkraad het by 'n Gekombineerde Kerkraadsvergadering wat op 7 Oktober 1961 gehou is, besluit dat ouderling R.M. Britz vir ds. Botes aan sy nuwe gemeente moes afgee.³⁷⁸

Die feit dat die gemeente sonder 'n leraar was, het meegebring dat op 'n kerkraadsvergadering van 11 November 1961 ds. D. W. Krynauw van Welkomgemeente beroep is. Hierdie beroep het daartoe aanleiding gegee deurdat ds. Kelber van Barkley-Wes nie die beroep aanvaar het nie. Met die stemming by bovermelde vergadering was daar egter 'n tweestryd tussen ds. Krynauw en prop. E. L. de Kok. Die uiteindelijke keuse het op ds. Krynauw neergekom.³⁷⁹

Met die oog op die verkryging van 'n leraar is 'n kerkraadsvergadering op 18 Desember 1961 gehou. 'n Groslys van agt name is opgestel en na die eerste stemming word daar tussen ds. H. B. Heymans en ds. Kellerman gestem. Na aanleiding hiervan is ds. Heymans as leraar na die gemeente beroep.

Ds. B. R. Buys van Bedeliagemeente het as waarnemende voorsitter by bogenoemde vergadering opgetree. Die kerkraadslede wat by die betrokke vergadering teenwoordig was, is ouderlinge G. J. Landman, P. J. Badenhorst, H. J. Prinsloo, A. M. Boshoff, P. J. van Huyssteen, A. L. J. Coetzer, T. J. Prins, J. A. C. van der Merwe, W. F. Potgieter, A. J. du Plooy, P. Goosen, L. du Pisanie, D.P. Boshoff, P. J. L. Breytenbach, A. H. J. Strydom, F. J. Spies. Die diakens was B. Saaiman, W. H. Oosthuizen, F. Mostert, J. C. C. Smit, H. Olivier, D. H. J. van Rensburg, D. de la Querre, J. J. Lombaard, G. Coetzee, M. Barnardo, W. J. van Dyk, J. Mc Carthy.³⁸⁰ Daar is vir S. P. le Roux, P. J. Theron en G. J. van Wyk se afwesigheid verskoning gemaak.

Dit was nooit die bedoeling van God dat die mens ledig sonder werksbetragting moet wees nie. Dit is in die lig hiervan dat God die mens in die tuin van Eden geplaas het, om te bou en te bewaar (Gen.2:15). Dit is presies wat dié gemeente en al die gemeentes in die Goudveld gedoen het. Al die eer dus aan God.

3. 6 INTERPRETATIEF EN GEVOLGTREKKING

3. 6. 1 INTERPRETASIE

Odendaalsrus het as die oudste dorp in die Goudveld in 1946 'n tydperk van woelinge beleef, toe 'n bevolkingstoename in die Goudveld plaasgevind het. As 'n dorp met 'n gevestigde infrastruktuur het talle mense wat na die Goudveld gekom het, gehoop om huisvesting in Odendaalsrus te kry. Ongelukkig was huisvesting 'n groot skaarste wat juis een van die redes was, wat tot die stigting van Welkom aanleiding gegee het.

³⁷⁷ *Kerkraadsnotule Reitzpark*, 10. 9. 1961, VKK.

³⁷⁸ *Ibid.*, 10. 9. 1961.

³⁷⁹ *Ibid.*, 11. 11. 1961.

³⁸⁰ *Ibid.*, 18. 12. 1961.

In dié tyd was ds. W.R. de Kock leraar van die Moedergemeente van Odendaalsrus, toe die gemeente deur die mynboubedrywighe geraak is. Na aanleiding van die toename in lidmatetal en die gevolglike wyke wat ontstaan het, het die gemeente 'n reusetaak gehad om al die gemeentelike verpligtinge na te kom. Selfs na afstigting van gemeentes het dit vir een leraar 'n enorme taak gebly om al die werk te behartig. Die Moedergemeente van Odendaalsrus het steeds in die vroeë vyftigerjare 'n groot aantal lidmate van ongeveer 2000 gehad en vir een leraar was dit 'n onmoontlike taak om al die gemeentelike werk effektief te verrig. By Welkom en St. Helena het selfstandige gebiede tot stand gekom wat slegs 'n gemeenskaplike band met die leraar van Odendaalsrus gehad het.

Na aanleiding van die gebiedsuitbreiding is baie tyd in beslag geneem deur persele vir toekomstige gemeentes in die onderskeie gebiede te bekom. Ds. De Kock het deur middel van goeie betrekkinge met die mynbou-owerheid dikwels daarin geslaag om geskikte persele vir toekomstige gemeentes te kry.

Die Moedergemeente van Odendaalsrus het ook heelwat aandag aan die sending gegee, veral die groot aantal swartes wat in die Goudveld werksaam was. Daar is ook aandag aan die onderwys gegee, veral die opvoeding van kinders waarvoor ds. De Kock 'n passie gehad het. Hy het in 1954 die pos as Organiserende Sekretaris en Sending onder die Jode aanvaar.

In 1950 is die 50-jarige herdenking van die Moedergemeente van Odendaalsrus gevier en die gemeente kon met groot dankbaarheid terug dink aan die genadewerk wat die Here deur sy kerk vermag het.

In die Nederduitse Gereformeerde Kerk het 'n uitbreidingstendens van gemeentes in die Goudveld plaasgevind, wat aanvanklik by die Moedergemeente van Odendaalsrus begin het. Namate nuwe gebiede deur die invloed van die mynbou-ontwikkeling ontstaan het, was die kerk nietemin verplig om daarmee rekening te hou. Uiteraard kan 'n gemeenskap nie volledig en behoorlik funksioneer sonder die invloed van die kerk nie. Selfs die mynbousektor was moontlik bewus dat geen kwalitatiewe werknemers sonder die invloed van die kerk moontlik is nie. Daarom was dit in belang van die mynbou-owerheid om hulle samewerking aan die kerk te gee waar dit enigsins moontlik is. Na gelang hiervan het die mynwese dikwels die gemeentes in vele opsigte met geskikte transaksies om erwe en die verhuring van sale of huise tegemoet gekom.

In die Goudveld het 'n nywerheidsomwenteling plaasgevind, omdat mielielande vir myne en dorpsgebiede moes plek maak. Derhalwe het elke gebied mettertyd 'n eie omvangryke infrastruktuur ontwikkel, sodat Welkom uiteindelik uit verskillende voorstedelike gebiede bestaan het. Derhalwe is daar vir die verskillende voorstedelike gebiede in die Goudveld op kerklike gebied voorsiening gemaak. Elkeen van die gebiede en dorpe soos St. Helena, Dagbreek, Bedelia, Allanridge, Harmonie, Reitzpark, Welkom en Virginia het sy eie historiese verloop van kerklike of gemeentelike ontwikkeling gehad, wat uiteindelik selfstandige gemeentes geword het.

Derhalwe is die goudvonds wat in 1946 gemaak is en die ekonomiese ontginbaarheid daarvan, die gevolg van die gebiede en dorpe waarin die onderskeie gemeentes deur die invloed en arbeid van die kerk tot stand gekom het. Op dié wyse kan die kerk se rol vir 'n beter samelingslewe gedurende die pioniersjare nie onderskat word nie. Dermate het die kerk ook sy invloed op onderwysgebied laat geld, omdat die meeste Afrikaanssprekende skole 'n Christelike karakter openbaar het. Daar is selfs gereeld in die *Verslae van die Staat van Gods* vrae oor die skoolgang van kinders gestel, 'n bewys dat die kerk daadwerklik in die welsyn van sy lidmate en kinders omgesien het.

Die roepingsbewustheid van die kerk in die Goudveld, is 'n bewys van die belangrike grondwerk wat met toewyding en doelgerigheid uitgevoer is.

3.6.2 GEVOLGTREKKING

Die ontwikkeling op kerklike gebied kan nie begryp word sonder die invloed van die mynbou-ontwikkeling nie. Die toename van lidmate moes op kerklike gebied geakkommodeer word, sodat die ontplooiing van sommige wyke tot afstigting van die Moedergemeente van Odendaalsrus gelei het. Hierdeur is die taak van effektiewe geestelike bearbeiding vergemaklik, omdat die werk in die moedergemeente vir een leraar te veel was. Ds. De Kock kon onmoontlik nie al die werk behartig nie, veral nie na die ontdekking van ekonomies-ontginbare goud toe daar 'n groot toestroming van lidmate na die Goudveld was nie. Die kerkraad was bewus van ds. De Kock se veeleisende taak in die gemeente, maar het eers aan die einde van 1952 vir ds. J.J. Vorster beroep. Die rede dat ds. Vorster eers aan die einde van 1952 as hulpprediker na die gemeente beroep is, is moontlik aan die finansiële posisie van die gemeente te wyte. In 1950 is Welkom van Odendaalsrus afgestig en St. Helena was daarby ingesluit, alhoewel laasgenoemde eers in 1952 as gemeente gestig is. Die daaropvolgende afstigtings soos Allanridge in 1953 en Odendaalsrus-Oos in 1955 het gevolg.

In die lig hiervan is dit duidelik dat ds. De Kock in die begin van gemeentelike afstigtings in die vroeë vyftigerjare, 'n toonaangewende rol vervul het. Alle relevante aangeleenthede soos die onderhandelinge van kerkeiendomme en die finansiële aangeleenthede wat daarmee gepaardgegaan het, het hoofsaaklik van ds. De Kock se leiding afgehang. Daarteenoor het die beplanning en ontplooiing van toekomstige gemeentes die grootste omsigtigheid geverg, omdat groot bedrae op die spel was. Die voortdurende skepping van dorpsgebiede en meegaande ontwikkeling, het die kerk genoop om voortdurend daarmee rekening te hou. As 'n dorp gestig is, het dit noodwendig 'n funksionele infrastruktuur geïmpliseer wat ook eiendomme vir die kerk geverg het. Die doelmatige beplanning en voorsiening van sodanige eiendomme het groot inspanning en eise aan die kerk gestel. Afgesien van al die ontberinge en inspanning om die werk van die Here op die Goudveld te bevorder, het die vrugte van die moeisame arbeid nie uitgebly nie.

Ten laaste is die gemeentes vandag ‘n bewys van die kerk se erns om die opdrag van die evangelie uit te dra: “Gaan uit, die hele wêreld in, en verkondig die evangelie aan die hele mensdom” (Mark. 16:15). Gevolglik al die dank en lof aan die Here, omdat Hy aan Sy kerk die genade gegee het, om Sy opdrag in ‘n moeilike arbeidsveld uit te voer.

.....